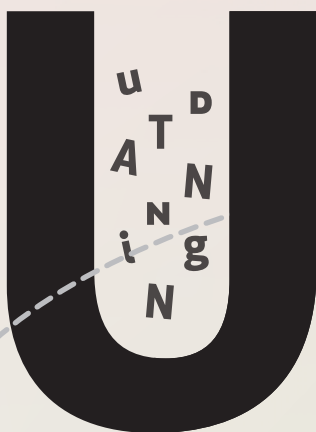
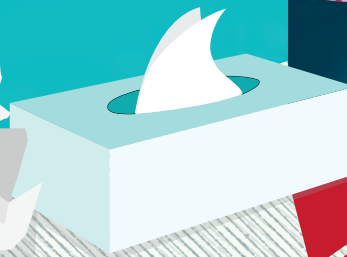
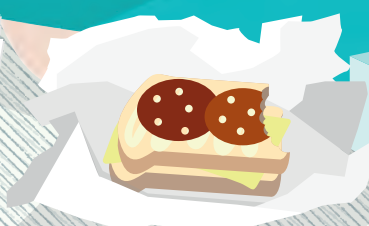
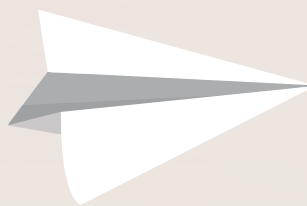

Utdanning
Nr.10, 3. november 2023

Helsepsykovaktlærer

INNHOOLD

Lærernes samfunnsansvar

Vi lærere må heve stemmene våre mot urett og bidra til endringer i verden, skriver Sairan Marofi.

Kamp om lærere til yrkesfag

Ifølge en undersøkelse melder rektorene om store vansker med å rekruttere yrkesfaglærere.

18

Frydefullt i fjæra

I Skeisbotnen barnehage består hverdagen av våtdrakter, skjærgårds-jeep og saltvannsakvarium.

22

Bro til barna

Julie Haugland Henriksen ville bare ha et praktisk plagg på jobb. Det viste seg lurt på flere vis.

28

Skoleledere blir stående alene i voldssaker

I en undersøkelse fra Utdanningsforbundet er 835 rektorer og skoleledere spurt om vold og trusler. Mange mener arbeidsgiver svikter i arbeidet.

Velkommen til en hverdag som renner over

Lærerne dynges ned i oppgaver.

LEDER

Bevis at jeg tar feil!

En av de første lederne jeg skrev som redaktør for Utdanning handlet om Inger, vaktmesteren fra barne-skolen og hvilken betydning hun hadde. Foranledningen var at daværende kunnskapsminister Jan Tore Sanner (H) hadde satt ned nok et utvalg som skulle se på lærer-nes tidsbruk i skolen. «Jeg tviler på at de fin er noe an-net enn det vi allerede vet: Laget trenger fle e spillere», konkluderte jeg med i lederen. Og jaggu – jeg fikk rett.

Men verken min eller tidsbruksutvalgets konklusjon var særlig banebrytende. Utallige undersøkelser og utvalg har kommet frem til det samme.

Etter fem år på lærerutdanningen kan man forvente at lærerne har solid fagkunnskap. De skal vite hvordan man underviser, hvordan man er kontaktlærer og hvor-dan man bruker lek og aktivitet som pedagogisk verktøy. Men etter arbeidsoppgavene å dømme skulle man tro utdanningen også inkluderte grunnkurs fra tømmer- eller rørleggerlinja og en embetseksamen i psykologi. Lærer-ne utfører mange arbeidsoppgaver som hører helt andre yrkesgrupper til. Det betyr mindre tid til undervisning og oppfølging av barnehagebarn og elever. Og en risiko for at oppfølgingen de får, ikke nødvendigvis er den de burde ha.

Nettopp derfor roper lærerne igjen etter fle e yrkes-grupper i skoler og barnehager. De vil ha fle e miljø-arbeidere, sosionomer, helsesykepleiere, psykologer, vaktmestere, renholdere og spesialpedagoger, som de kan jobbe på lag med.

Men politikere og skolemyndighetene synes ikke at det er så farlig om barn og ungdom med psykiske utfordrin-ger følges opp av fagfolk eller om de med lærevansker får tilpasset undervisning. De liker tilsynelatende ord-ningen med «helsepsykovaktlærere».

Denne gangen håper jeg at jeg tar feil.

Kaja Mejlbo, ansvarlig redaktør

Hold deg oppdatert på

UTDANNINGSNYTT

TVUNGEN LØNNSNEMND

UDF klager inn regjeringens

Utdanningsforbundet mener statens bruk av tvungen lønnsnemnd i lærerstreiken i 2022 fjerner lærernes reelle streikerett og kan påvirke lønnsforhandlingene.

Tekst: Kaja Mejlbo | kaja@utdanningsnytt.no

I juni i fjor gikk startskuddet for det som skulle bli historiens lengste lærerstreik. Den 27. september 2022 ble den avsluttet med tvungen lønnsnemnd. Nå klager Utdanningsforbundet den norske stat inn for den internasjonale arbeidsorganisasjonen ILO (International Labour Organization), som er en del av FN-systemet. Forbundet mener statens bruk av tvungen lønnsnemnd i realiteten fjerner lærernes reelle streikerett og mener det kan påvirke selve lønnsforhandlingene.

– Lærerstreiken medførte ingen klar og umiddelbar fare for liv, personlig sikkerhet eller helse. Vi mener streiken ble stanset på for svakt grunnlag og dermed truer streikeretten, sier Steffen Handal, leder i Utdanningsforbundet.

I bakgrunnsnotatet for klagen skriver forbundet: «Dersom staten fortsetter å gripe inn i lærerstreiker med tvungen lønnsnemnd, er det en fare for at KS kan unnlate å gå i reelle forhandlinger med Utdanningsforbundet, fordi de vet at streiken uansett vil bli stanset etter en viss periode».

Vil beskytte streikeretten

I klagen skriver Utdanningsforbundet at tvungen lønnsnemnd i lærerstreiken 2022 var et urettmessig inngrep i lærernes streikerett, som er vernet av flere ILO-konvensjoner:

- Konvensjon nr. 87 om foreningsfrihet og vern av organisasjonsretten
- Konvensjon nr. 98 om retten til å organisere seg til å føre kollektive forhandlinger
- Konvensjon nr. 151 om vern av organisasjonsretten og ordninger for fastsetting av arbeidsvilkår i offentlig tjeneste
- Konvensjon nr. 154 om fremme av kollektive forhandlinger

Regjeringen begrunnet at de stanset streiken

med en bekymring for elevenes opplæring, utsatte barn og unge og deres psykiske helse. Utdanningsforbundet mener lærerstreiken i 2022 ikke medførte noen klar og umiddelbar fare for liv og helse, og at regjeringen ga lærerne et ansvar de ikke har ved å stanse streiken på det grunnlaget.

– Kunnskapsgrunnlaget som ble brukt fra regjeringens side om de faktiske konsekvensene, var basert på diffuse «bekymringer.» Det ble knyttet en rekke problemer til det som ikke er lærernes ansvar, men et klart helsefaglig ansvar. Elever med helseutfordringer må få helsehjelp, sier Steffen Handal.

Dersom ILO støtter klagen og gir staten kritikk, får det imidlertid ingen umiddelbare konsekvenser. Rikslønnsnemndas kjennelse fra februar i år blir stående.

Steffen Handal sier Utdanningsforbundet sender klage til ILO for å beskytte streikeretten som et legitimt arbeidskampmiddel for lærerne.

– Streikeretten er en grunnleggende menneskerettighet og vårt viktigste kampmiddel for å forsvare og forbedre medlemmenes lønns- og arbeidsvilkår, sier Handal.

– Tvungen lønnsnemnd er et nederlag

Tor Arne Gangsø, direktør for arbeidsliv i KS, skriver i en e-post at streik er et legitimt virkemiddel i et tariffoppgjør, og at det respekteres både av KS som arbeidsgiverorganisasjon og av kommuner og fylkeskommuner som arbeidsgivere.

– Samtidig er alle hovedorganisasjonene i arbeidslivet enige om at tvungen lønnsnemnd er et nødvendig verktøy for å avslutte en streik hvis den får alvorlige konsekvenser, sier Gangsø.

Når det gjelder begrunnelsen regjeringen hadde for å avslutte fjorårets lærerstreik, sier

Fjorårets lærerstreik ble stanset av regjeringen og Stortinget gjennom tvungen lønnsnemnd. Bildet er fra et streikemøte på Lillestrøm.

Gangsø følgende:

– Tvungen lønnsnemnd er regjeringens ansvar, og deres begrunnelse var at den langvarige streiken kunne få konsekvenser for elevenes opplæring og for utsatte barn og unges psykiske helse. Det betyr ikke at elevenes psykiske helse er lærernes ansvar, men at fraværet av et skoletilbud kunne bidra til å forverre den – særlig rett etter pandemien. Det var basert på vurderinger fra blant andre Folkehelseinstituttet (FHI).

stans av streiken

Arkivfoto: Marianne Ruud

FRAVÆR I VIDEREGÅENDE SKOLE

Foreslår egenmelding

Utdanningsdirektoratet foreslår å fjerne krav om legeerklæring ved fravær som skyldes helsegrunner, og innføre en egenmeldingsordning for alt fravær.

Samtidig skal alt fravær gjelde. I dagens ordning kan inntil ti dager slettes fra vitnemålet. Udir foreslår å fjerne denne ordningen. Grensen for når en elev kan miste karakter i faget økes fra 10 til 15 prosent. Skolen får samtidig en plikt til å tilby samtale med eleven når eleven nærmer seg høyt fravær.

Forslaget havner nå på bordet til nyutnevnt kunnskapsminister Kari Nessa Nordtun (Ap).

– Det skal være forventninger til hver enkelt elev, men vi må passe på at det fungerer etter hensikten, og at det ikke belaster fastlegene unødig. Det er ikke et spørsmål om vi skal ha regler, men hvordan de faktisk skal se ut, sier hun til VG.

Elevorganisasjonen mener Utdanningsdirektoratets forslag er en innstramming, ettersom det fjerner skillet mellom begrunnet og ubegrunnet fravær.

– Disse foreslåtte endringene vil føre til at mange tusen flere stryker i videregående enn i dag, sier leder Petter Andreas Lona i Elevorganisasjonen i en pressemelding.

OSLO

Julie Midtgarden Remen er ny utdanningsbyråd

25. oktober overtok Julie Midtgarden Remen (H) som byråd for kunnskap og oppvekst i Oslo.

Remen har tidligere vært statssekretær i Kunnskapsdepartementet.

Dagen før la Høyre og Venstre fram samarbeidsavtalen for det nye Oslo-byrådet. Frp og KrF blir støttepartier.

Partiene lover blant annet å sikre skolene penger til innkjøp av lærebøker og digitale læremidler gjennom å øke grunnfinansieringen til skolene. I avtalen heter det også at økonomi ikke skal være årsaken til at skolene nedprioriterer bruk av analoge

læremidler. Andre løfter på utdanningsfeltet er:

- Legge til rette for at privatskoler har levedyktige vilkår.
- Innføre sosialagenter på skoler med høyt konfliktnivå.
- Lage rutiner for barnehager og skoler for barn som etterlates i utlandet mot sin vilje, og sikre bedre samarbeid mellom ulike offentlige instanser for å hindre ufrivillige utenlandsopphold.
- Sikre at offentlig ansatte som jobber med barn og unge, får opplæring om negativ sosial kontroll, æresvold og kjønnslemlestelse, og at det lages rutiner for hvordan dette meldes fra om.

Foto: Jan-Richard Kjølstrup

Julie Midtgarden Remen, byråd for kunnskap og oppvekst.

VOLD I SKOLEN

Skoleledere blir stående alene i vold

Rektorer forteller at de jobber med forebygging av vold og trusler, men mange mener arbeidsgiver svikter.

Tekst: Kaja Mejlbo | kaja@utdanningsnytt.no

– Våre medlemmer forteller at det er mer vold og trusler i skolen enn før, og at sakene er mer alvorlige, sier Utdanningsforbundets leder, Steffen Handal.

– Samtidig forteller skolelederne at de opplever å stå mye alene i dette. De forteller om lite støtte fra lokale skolemyndigheter, både i forebygging og når det smeller.

Det kommer frem i en fersk undersøkelse fra Utdanningsforbundet. 835 rektorer og skoleledere er spurt om vold og trusler.

Åtte av ti ledere forteller at de har hatt tilfeller av voldshandlinger mot lærere og ledere ved sin skole det siste året.

Ni av ti arbeider med tiltak for å forbygge vold og trusler mot ansatte.

Men 36 prosent sier at det gjør ikke skoleeier, altså kommunen og fylkeskommunen.

– Svarene tyder på at skolelederne gjør så godt

Våre medlemmer forteller at det er mer vold og trusler i skolen enn før, og at sakene er mer alvorlige.

Steffen Handal

de kan med midlene de har, sier Handal.

– Problemet er at de sitter på hver sin tue. Uten et faglig støtteapparat i kommunene og fylkeskommunene.

– Hva er det dere ønsker dere?

– Vi vil at kommunene skal ha plan for hvordan jobbe forebyggende. De må sørge for at det følger med midler og for at skolene øver. Skoleeier må også ha rutiner når vold og trusler skjer. Dette handler om avviksmeldinger, oppfølging av ansatte og eventuelle anmeldelser. Loven er klinkende klar: Arbeidsgiver har det overordnede ansvaret for at arbeidsmiljøet er forsvarlig, både fysisk og psykisk.

Forebygging

På bakgrunn av undersøkelsen har Utdanningsforbundet tatt kontakt med Arbeidstilsynet. Tilsynet inviterte nylig utvalgte kommuner til å delta i veiledning om forebygging av vold og trusler. Målet er å bli bedre kjent med regelverket og forbedre det systematiske, forebyggende arbeidet ved den enkelte skole.

– Jeg håper kommunene takker ja. Dette er en håndfast og konkret vei, sier Steffen Handal og legger til: – Nå må vi se handling. Det er uakseptabelt at så mange skoleansatte går på jobb hver

Råd for forebygging av vold på skolene

1. Skoleeier må anerkjenne vold og trusler som et arbeidsmiljøproblem. Arbeidsmiljøloven krever at arbeidstakere skal beskyttes så langt det er mulig mot vold, trusler og uheldige belastninger på arbeidsplassen. Det innebærer også å anerkjenne arbeidsgiveransvaret som hviler på kommunen/fylkeskommunen: Arbeidsgiver har overordnet ansvar for at arbeidsmiljøet er forsvarlig både fysisk og psykisk.

2. Det er viktig at kommunen/fylkeskommunen sørger for at skolene har verktøyene og ressursene som trengs for å jobbe systematisk med å kartlegge og risikovurdere utfordringer med

vold og trusler. Skoleeier må sørge for nødvendig bistand til den enkelte skole. Det må legges til rette for regelmessige aktiviteter, resultater og rapportering på området. Skoleeier må også tilrettelegge for at den enkelte skole har tilstrekkelige rammer for å kunne bruke bedriftshelsetjenesten som bidragsyter i dette arbeidet. Etterspør regelmessig hvilke resultater kartlegging, risikovurdering og tiltak har hatt.

3. Loven krever at de skoleansatte får nødvendig opplæring og øvelse i forebygging og håndtering av vold og trusler på arbeidsplassen. Skoleeier må legge til rette for gjennomføring av nødven-

dig opplæring og øvelse, og kontinuerlig bistå skoleledelsen i å vurdere hvilken type opplæring og øvelse de skoleansatte har behov for.

4. Sørg for gode rutiner knyttet til avvik og avvikshåndtering. Skoleeier må følge med på at alle avviksmeldinger håndteres godt. Ansatte utsatt for vold eller trusler på jobb skal følges opp, både med tanke på fysisk og psykisk helse. Rektorer/skoleledere må få opplæring i dette i henhold til kommunens rutiner og forventninger.

5. Mange skoleledere/rektorer opplever å stå alene med krevende vurderinger og avgjørelser

dssaker

dag med stor risiko for å oppleve vold og trusler. Det skaper utrygghet og rammer både arbeidsmiljøet til læreren og læringsmiljøet til elevene. Det ville ingen andre sektorer akseptert.

Handals største bekymring i disse sakene er barn og unge: – Mange av dem det gjelder får ikke nødvendig oppfølging og hjelp.

– Koster dyrt på sikt

I vår samlet Utdanning inn avviksmeldingene knyttet til vold og trusler mot lærere i fjor, fra Norges tjue største kommuner. Over 20.000 avviksmeldinger var registrert. De handlet om slag, spark, kvelertak, skalling, drapstrusler og hendelser med kniv.

I tillegg til forebygging og planer, mener Handal løsningen ligger i mindre elevgrupper og flere ansatte, gjerne fra flere yrkesgrupper.

– Vi trenger folk med annen fagkunnskap inn i skolen. Med mindre grupper vil vi også ha mulighet til å følge opp hver enkelt elev.

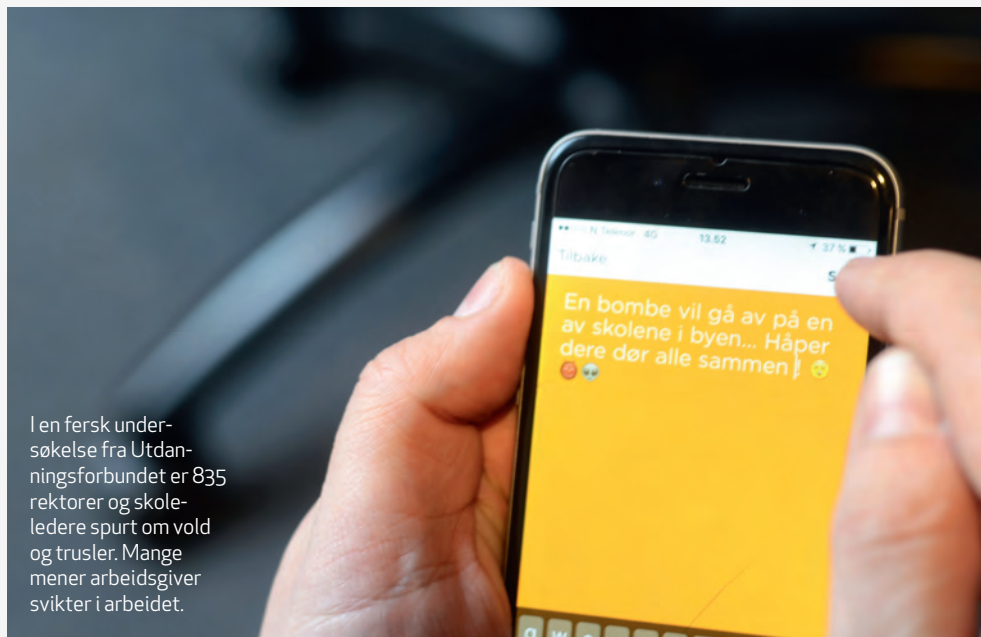
– *Ikke en krone er bevilget til dette arbeidet i forslaget til nytt statsbudsjett?*

– Dessverre. Vi bruker enorme summer på å reparere i dette landet og altfor lite på å forebygge. Det koster oss dyrt på sikt.

knyttet til vold eller trusler – men også andre arbeidsmiljøforhold. Sørg for å tilby nødvendig og tilpasset støtte der det er nødvendig, for eksempel ved bruk av kyndig bistand fra bedriftshelsetjenesten.

6. Snakk om grenseganger mellom kravene som stilles i opplæringsloven og arbeidsmiljøloven, og sørg for at de ansatte kjenner til at lovverkene er likestilte.

Kilde: Arbeidstilsynet
(noe forkortet, red. anm.)

I en forsket under-
søkelse fra Utdan-
ningsforbundet er 835
rektorer og skole-
ledere spurt om vold
og trusler. Mange
mener arbeidsgiver
svikter i arbeidet.

Ill.foto: Karl Oliv Vedvik

Faglig påfyll?

Erfaringsbasert master i KRLE / religion og etikk

Lørdagsundervisning på MF
Kan kombineres med full jobb
Oppstart i august
Søknadsfrist 15. april

Studiet gir inngående kunnskap om tema som er relevant for religions- og livssynsundervisning i grunnskole og videregående skole.

Se mf.no/deltid for mer informasjon.

MF VITENSKAPELIG
HØYSKOLE

Et oppgjør med lærerrollen

Lærerne dynges ned i oppgaver. – Nå er vi både lærere, psykologer og sosialarbeidere, sier Greta Dyrendalsli.

Tekst: Hanna Marie Haug, Jørgen Jelstad og Kaja Mejlbo Illustrasjon: Kristin Slotterøy

– Da jeg startet som lærer i 1992, handlet det stort sett om å undervise. Vi forberedte undervisningen og gjennomførte timene. Det var sjelden veldig mye kontakt med elevene utenom det, sier Greta Dyrendalsli (56).

Hun står i klasserommet på Johan Bojer videregående skole i Indre Fosen i Trøndelag. Ifølge Greta har arbeidsoppgavene hennes endret seg mye på 31 år.

– Nå er vi både lærere, psykologer og sosialarbeidere. Det har blitt en forventning om nærmest å være tilgjengelige til enhver tid.

Greta forteller at hun er glad i lærerjobben og er opptatt av å ha elevene i fokus. Men det gjør samtidig at hun ikke klarer å avslutte arbeidsdagen når hun går ut av skoledøra. Hun svarer på meldinger, snakker med foreldre og

følger opp ting også på ettermiddager og kvelder. Psykiske helseutfordringer er blitt en langt større del av oppfølgingen av elever, og kravet om dokumentasjon og rapportering vokser, sier hun.

Renholdsoppgaver har hun også.

– Vi må ta oss av søppel, sette opp stoler og tørke over pulter, noe som skyldes for lite ressurser til renhold, sier Dyrendalsli.

Opp på landsmøtet

Da Tidsbrukutvalget kom med sin rapport for 14 år siden, konkluderte de med at lærerne får mindre tid til å undervise fordi de er pålagt så mange andre oppgaver. Løsningsforslagene var fle e ansatte i skolen og mer målrettet bruk av andre yrkesgrupper.

Siden har det kommet ytterligere to tidsbruksrapporter med likelydende konklusjoner. Men situasjonen for lærerne er ikke blitt bedre av den grunn, ifølge Siri

Skjæveland Lode, sentralstyremedlem i Utdanningsforbundet.

– Koronapandemien utvidet lærerrollen

ytterligere. Fjorårets lærerstreik ble også avsluttet med tvungen lønnsnemnd begrunnet i elevenes psykiske helse; et ansvar som strengt tatt ikke er lærernes, sier hun.

Overlesset med oppgaver

Skjæveland Lode tror noe av lærerflukten skyldes alle oppgavene lærerne blir pålagt.

– Lærerne i skoler og barnehager er overlesset med oppgaver som de verken har tid eller kompetanse til. De skal ikke måke snø, vaske eller ha ansvaret for elevers psykiske helse. Vi er ansatt for å følge rammeplanen og læreplaner. Det er vårt mandat, sier hun.

Hun har selv jobbet mange år i grunnskolen. Om få dager skal hun innlede til diskusjon om lærerrollen på forbundets landsmøte.

– Vi er nødt til å sette ord på hva som hører til lærerrollen. Slik blir det også tydelig hva vi trenger av støtte fra andre yrkesgrupper i og utenfor skoler og barnehager.

For ti år siden spurte Utdanningsforbundet sine medlemmer i grunnskolen og videregående skole om hva de brukte tiden sin på. Halvparten oppga at de utførte oppgaver som egentlig hørte til rådgivere, skolehelsetjenesten, vaktmestere eller renholder. Seks av ti svarte at de dermed hadde fått mindre tid til å forberede undervisningen.

Skjæveland Lode peker på at lærerne også får mindre tid til å følge opp elever, og at barnehagebarn og elever med særskilte behov

A woman with long brown hair, smiling, stands in a doorway. She is wearing a white button-down shirt and a pearl necklace. The background shows a wooden interior with a glass door on the left and a whiteboard on the right. The lighting is warm and focused on the woman.

Ifølge Greta Dyrendalsli (56) har arbeidsoppgavene hun har som lærer endret seg mye på de 31 årene hun har vært i skolen.

Foto: Ole Martin Wold

Tidsbruksutvalget, 2009:

«Undersøkelsene viser at lærere bruker mer tid enn tidligere til dokumentasjon rundt enkeltelever, møter og kontakt med foreldre, og at dette gjelder spesielt elever med spesielle læringsbehov.»

«Undersøkelsene viser at samarbeid mellom hjem og skole tar mer tid enn tidligere. Det skyldes blant annet nye kommunikasjonsformer som gjør lærerne lettere tilgjengelig.»

Fra Ekspertgruppa om lærerrollen, 2016:

«Flere profesjoner bør inn i skolen. Skolen har i dag utfordringer på en rekke områder som går utover lærerens kjernekompetanse.»

«Av alle lærerne som er omfattet av den internasjonale TALIS-undersøkelsen, er norske ungdomsskolelærere de som sier de bruker minst tid til undervisning. Mye av arbeidstiden til norske lærere går med til andre aktiviteter enn ren undervisning.»

ikke alltid får hjelpen de trenger av kvalifisert personale.

– *Hvorfor sier ikke lærerne nei til arbeidsoppgaver som ikke er deres ansvar?*

– Jeg tror mange strekker seg langt for barna og elevene, og det kan være vanskelig for den enkelte å si nei. Det er nettopp derfor vi løfter opp dette på landsmøtet. Da står vi sammen, sier Skjæveland Lode.

Hun sier det er mange som må bevisstgjøres. Dette er tema som må tas opp i partssamarbeidet, både sentralt og lokalt.

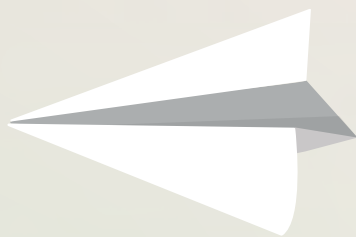
– Noe hører også hjemme i lov- og avtaleverket. Men vi må erkjenne at vi aldri vil få en stillingsbeskrivelse med en eksakt grense for lærerrollen.

– *Men dere vil ha et tydeligere avtaleverk?*

– Det hadde vært til stor hjelp om arbeidstidsavtalen var mer spesifikk. Der er det en for-

Fem om lærerrollen

mulering om at læreren også har ansvar for «annet elevrettet arbeid». Det er en utfordring.

Kjernelag og støtte

Skjæveland Lode sier ti år med undersøkelser og rapporter har satt «laget rundt eleven» på dagsordenen. Nå håper hun vi skal komme et steg videre mot en felles forståelse av hvem dette laget består av, og hva de skal gjøre.

– I Utdanningsforbundet skiller vi mellom kjernelaget og støtteapparatet. Kjernelaget består av de ansatte på skolene og i barnehagene. Støtteapparatet er Statped, logopeder, Bufetat, pedagogisk-psykologisk tjeneste og politiet, sier hun og lister opp yrkesgrupper de gjerne skulle hatt fle e av på kjernelaget: Miljøterapeuter, lærerassistenter, fagarbeidere, spesialpedagoger, helsesykepleiere, rådgivere og skolepsykologer.

– Er det noen fare for at mer penger til andre yrkesgrupper kan gå utover for eksempel lærertettheten i skolen?

– Det er alltid en kamp om prioriteringer i budsjettene. Men skal vi lage det beste tilbudet til barn og elever, tror jeg vi må anerkjenne at vi trenger hverandre.

– Hva tror du mannen i gata tenker om at dere vil begrense lærernes ansvar?

– Mange lærere opplever forventninger fra samfunnet om at barnehagene og skolene skal løse de utroligste ting, enten det er søvnproblemer, barnefattigdom eller utenforskap. Det er jo ikke mulig. Vi er verken psykologer, barnevernspedagoger eller politi – vi er lærere. Her må mange fagmiljøer jobbe sammen, sier Skjæveland Lode og legger til:

– Dette ikke er et forsøk på å fraskrive seg ansvar. Vi ønsker barnets beste.

Foto: Utdanningsforbundet
Siri Skjæveland Lode, sentralstyremedlem i Utdanningsforbundet.

Rebecca Knüver Gangsøy (40)

Flaktveit
barnehage i Bergen

– Min oppgave er å ha ansvaret for både det pedagogiske opplegget for barna, og å lede avdelingen. Akkurat nå er jeg også stedfortredende styreleder, så det følger en del administrativt med det. Men jeg synes vi er flinke til å samarbeide og fordele ansvaret blant de ansatte, selv om det er mye som skjer, sier barnehagelærer Rebecca Knüver Gangsøy.

– Hva opplever du at du ikke får tid til?

– Vi får ikke tid til å gjøre alt jeg har planlagt som pedagogisk leder, fordi vi er for få på jobb. Det er prosjekter vi ikke får gjennomført, og vi må heller konsentrere oss om å få hverdagen til å gå rundt.

Knüver erfarer at det er fle e barn i dag som krever mer. Hun forteller om at de bruker mye tid på konfliktløsning.

– Hva må for at du skal få mer tid til å være barnehagelærer?

– Vi trenger rett og slett å være fle e på jobb. Vi er heldige som har mange assistenter, men vi trenger også fle e med barnehagelærerutdanning. Jeg mener også at alle barnehager bør ha fle e spesialpedagoger som er koblet på og kan være en støtte.

Hun mener man må se på bemanningsnormen og pedagognormen på nytt, og at det trengs jevnlig kompetanseheving for hele personalet.

– Det kreves mer og mer av oss ansatte. Mer blir pålagt styrere, som gjør at mer må delegeres til pedagogiske ledere, som igjen gjør at vi må delegerer andre oppgaver videre. Dette krever både tid og ressurser, sier Knüver.

”Man vil helst være så tett og nær barna som mulig, men om man har tid til det, er en annen sak.”

Marius Emil Kjørstad (28)

Blomsterbyen
barnehage i Trondheim

– Som barnehagelærer skal man være aktivt tilstedeværende og støtte barna i deres utvikling, og samtidig være leder for en avdeling og lede det pedagogiske arbeidet. Man vil helst være så tett og nær barna som mulig, men om man har tid til det, er en annen sak. Det er ingen hemmelighet at mye trekker oss barnehagelærere andre plasser. Jeg skulle gjerne vært foruten noe av det, sier Marius Emil Kjørstad.

- *Hva er det som trekker andre plasser?*
- I barnehagene snakker vi mye om at vi skal

være både renholdspersonell og psykologer. I tillegg er det møter og plantid, det er foreldresamtaler, og mye dokumentasjon for kontrollorganer for å vise at vi oppfyller kravene i lover og rammeplaner.

Kjørstad trekker også fram at det stilles mange urealistiske krav fra hjemmene.

– Det er nok sammensatte grunner til det, men fle e utfordrer rammene vi setter, og det er fysisk og psykisk tungt. Det er litt skummelt å si, men jeg synes mer og mer av oppdragelsesansvaret blir lagt på skolen og barnehagen.

Selv har Kjørstad jobbet snart ti år i barnehage, først som vikar og så som barnehagelærer.

– *Hva må for at du skal få mer tid til å være barnehagelærer?*

– Det må enten være færre oppgaver eller mer bemanning. Per dags dato bruker vi altfor mye tid på kontoret. Da får heller ikke ungene det gode pedagogiske opplegget de fortjener, som rammeplanen sier vi skal gi dem. Det er fle e ganger man går hjem fra jobb og tenker: «Hm, rakk jeg ikke det i dag heller ...» Det tærer selvfølgelig på.

Fra undersøkelse blant barnehagelærere i Utdanningsforbundet, 2023:

Tre av fire barnehagelærere sier at omfanget av oppgaver som ikke er direkte med barn har økt de siste fem årene.

Oppfølging av enkeltbarn beskrives som tidkrevende, og respondentene trekker også fram at kartlegging av «barn i gråsonen» tar mye tid.

To av tre barnehagelærere bruker fritiden sin til planleggings- og forberedelsesarbeid.

”Det er mange utfordringer hos den enkelte elev, særlig psykisk helse, som jeg ikke har faglige forutsetninger for å hjelpe med.”

Erlend Sørbye Grønvold (29)

Breilia skole
i Hammerfest

– Lærerrollen er nok ganske forskjellig ut fra hvor man jobber. Det er annerledes å være fransklærer på videregående i Bergen og å være ungdomsskolelærer i Hammerfest, som jeg er nå, sier Grønvold.

Han har lektorutdanning og har jobbet to år i ungdomsskolen.

– Lærerrollen er omfattende. Jeg skal ivareta den faglige opplæringen, samtidig skal jeg gi god sosial opplæring. I tillegg er det mange utfordringer hos den enkelte elev, særlig psykisk

helse, som jeg ikke har faglige forutsetninger for å hjelpe med. Da må jeg bare gjøre som best jeg kan.

Han sier at han ikke så for seg hvor omfattende lærerrollen var da han var fersk i yrket.

– Det er det totale omfanget som er det aller tyngste. Det er veldig mye å forholde seg til, spesielt når mange elever også har spesielle behov.

Ved skolen der han jobber har de både miljøveiledere og helsesykepleier.

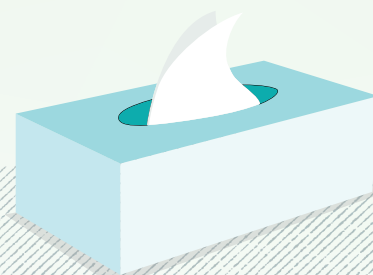
– Jeg har opplevd god støtte fra dem. Det er viktig at det ikke forventes at jeg som kontaktlærer skal løse det alene, men at det er et støtteapparat rundt som kan hjelpe.

Han har gjort mange ting han mener ikke er hans ansvar.

– Jeg har støvsugd vann på toalettet etter hæverk.

– *Tenkte du da at dette burde noen andre ha gjort?*

– Ja, men samtidig, hvem skulle ha gjort det? Det er ikke i styringsinstruksen til renholdere eller ledelse heller å ta seg av hæverk. Vi må løse situasjonen der og da, så får vi prøve å fordele byrdene. Jeg har også vasket egg fra vegger og tak, men da tok jeg med elevene og tok det som en undervisningsøkt om hvordan man skal rengjøre på en forsvarlig måte.

”Om vi ikke trengte å vaske pultene og moppe gulvet, hadde jeg kanskje fått tatt den samtalen med en elev som trengte det, eller fått planlagt neste undervisningsøkt.”

Tone Mikkelsen (36)

Hårstad skole i Trondheim

– Lærerne skal løse fle e og fle e oppgaver, og det er noe vi kjenner på. Den emosjonelle belastningen er viktig å få fram, men det er ikke så målbart, sier Mikkelsen.

Fram til i fjor var hun kontaktlærer. Nå har hun gått over i en jobb som spesialpedagogisk koordinator ved skolen.

– Når jeg ikke lenger står med kontaktlæreransvar, merker jeg at dette har innvirkning

på den emosjonelle belastningen, og jeg får mer ro til å gjøre arbeidsoppgavene mine, sier hun og beskriver en arbeidshverdag som blant annet handler om å følge opp elever med psykiske vansker eller atferdsproblemer.

– Vi skal selvsagt være profesjonelle og støttende og ta imot alt dette. Men dette må håndteres før den faktiske jobben med undervisning begynner.

Mikkelsen har jobbet 13 år som lærer. Hun mener kravene til å dokumentasjon også har vokst kraftig. Heller ikke de praktiske oppgavene slipper lærerne unna.

– Det hadde hjulpet om vi ikke trengte å vaske pultene og moppe over gulvet. Da hadde jeg kanskje fått tatt den samtalen med en elev som trengte det, eller fått planlagt neste undervisningsøkt.

– Mener du lærerrollen favner for bredt i dag?

– Ja. Vi klarer ikke å løse alle samfunnets utfordringer i skolen. Lærerne trenger støtte, veiledning og hjelp fra fagpersoner som har mer kompetanse i ting som atferdsvansker og psykisk helse. Det er mer ressurser som må til, for arbeidspresset nå er for stort, og folk blir utslitt.

Martin Skaug (35)

Ila skole i Trondheim

– Man ser for seg at det man i hovedsak skal gjøre er å drive undervisning, men så dreier rollen seg om så ufattelig mange andre ting også. Og disse andre tingene kan være altoppslukende og ta fokus bort fra det viktigste vi skal gjøre, som jo er undervisning, sier Martin Skaug, kontaktlærer på 5. trinn.

Også han trekker frem oppfølgingen av psykiske helseproblemer blant elevene.

– Det har på en måte blitt lærernes ansvar. Vi blir nesten behandlere i tillegg til å være lærere,

og det føler jeg meg ikke kompetent til.

Andre ting lærere kan få noe av ansvaret for er renhold.

– Det blir pakket inn som at det skal være noe elevene skal bidra med og lære av, men det handler jo om økonomi. Til syvende og sist er det noe vi lærere blir ansvarlige for at blir gjort. Andre steder kommer noen og tømmer søpla, men vi må gjøre det selv.

Kontakten med foreldre har også blitt langt mer omfattende, sier Skaug.

– Dagens foreldregenerasjon ser mer på lærerne som serviceytere. Etter at vi fikk plattformen som er lagt opp med chatfunksjon, er terskelen blitt lavere for foreldre til å spørre om alt mulig, sier han.

– Vi må begrense oss for å beskytte oss. En liten melding kan ødelegge en ettermiddag eller en hel helg, for tidvis kan det være krasse meldinger eller tidkrevende å svare på.

– *Er det ting som kan gjøres for at du skal få mer tid til å bare være lærer?*

– Ressursene vi har til spesialpedagogikk, kunne vært doblet. En ting er å følge opp vedtakene om spesialundervisning, noe som er lovpålagt. Men det er også mange andre elever som trenger noe ekstra, og det er ikke lett å få til i en klasse med én lærer.

Fra undersøkelse blant lærere i grunnskole og vgs. i Utdanningsforbundet, 2013:

Seks av ti lærere sa de hadde fått mindre tid til å forberede undervisningen sin de siste fem årene.

Halvparten av lærerne utførte jevnlig arbeid som hører til rådgiver-, sosiallærer- eller skolehelsetjenesten.

Halvparten av lærerne utførte jevnlig arbeidsoppgaver som er å regne som vaktmester- eller rengjøringsoppgaver

Hver tredje lærer gjorde daglig eller flere ganger i uken arbeid som like godt kunne vært gjort av kontorpersoneell.

Berre ein firedel av skuleelevane hadde høve til å bruke digitale plattformer for fjernundervisning under pandemien. Elevane på bildet bur i Bangalore i India.

Ill. foto: Anil Sharma, Pixabay

Covid-pandemien avdekkja stort digitalt gap

Digital fjernundervisning redda skuletilbodet frå totalt samanbrot under covid-pandemien. Men tre av fire elevar i verda hadde ikkje tilgjenge til plattformene for dette.

VERDA: Sjølv om 91 prosent av landa i verda tok i bruk digitale plattformer for fjernundervisning under pandemien, var det berre ein firedel av elevane som hadde høve til å bruke dei.

Det er eitt av funna i årets «Global Education Monitoring Report», som vart gjort offentleg i oktober. For resten av elevane vart det nytta radio, fjernsyn, undervisningsmateriell på papir og mobiltelefon. Men 31 prosent

av elevane i verda fekk ikkje tilbod om nokon form for fjernundervisning. Blant elevane på landsbygda galdt dette så mange som 70 prosent, går det fram av rapporten.

«Global Education Monitoring Report» er ein uavhengig årleg publikasjon med pengestøtte frå fleire regjeringar, private stiftingar og internasjonale organisasjonar, blant dei FN-organisasjonen Unesco.

Illustrasjonsfoto: Semen Slivanchuk/Istock

Utkant-lærarar kan få utsett militærtjenesta

RUSSLAND: Den russiske nasjonalforsamlinga skal handsame eit lovframlegg om å gje russiske skulelærarar, lækjarar og fleire grupperhelsepersonell rett til å få utsett innkallinga til militæret så lenge dei arbeider i landsbyar eller byar med under 50.000 innbyggjarar.

Sergej Mironov, leiar for partiet Det rettferdige Russland – for sanninga, grunngjev framlegget med at det er særleg stor mangel på spesialistar i distrikta. Ifølgje offisiell statistikk er det for tida rundt 250 000 ledige lærarstillingar i Russland, skriv nettavisa Utsjitel'skaja Gazeta.

Foto: NTB

Ei kvinne vert arrestert av politiet då lærarar og andre offentleg tilsette demonstrerte i byen Lahore, hovudstaden i Lahore-provinsen.

Protesterer mot privatisering

Lærarar i Punjab-regionen i Pakistan går sterkt imot privatisering av offentlege skular.

PAKISTAN: Regjeringa i provinsen har avgjort at rundt 1000 offentlege skular skal overførast til organisasjonen Muslim Hands Pakistan.

12. oktober vart nærare 200 lærarar og andre offentleg tilsette arresterte under ein demonstrasjon mot privatiseringsplanane, ifølgje nettavisa Voicepk, som spesialiserte seg på menneskerettsspørsmål.

Lærarorganisasjonen Punjab Teachers' Union (PTU) meiner privatiseringa i røynda vil omfatte opptil 10.000 utdanningsinstitusjonar.

Lærarane meiner dette vil føre til ein dårlegare kvalitet på skuletilbodet i provinsen. Dei er også urolege for at privatiseringa vil føre til auka skulepengar, noko som vil råke fattige familiar hardt.

Svekking av pensjonsrettane for lærarane er også ei årsak til at lærarane i regionen protesterer, ifølgje Ghulam Mohiuddin, leiar for PTU.

Redigert av Harald F. Wollebæk

Lærarar krev tryggare bygg

Lærarorganisasjon meiner styresmaktene må betre systema for tryggleik.

INDONESIA: Lærarorganisasjonen FSGI meiner styresmaktene må fornye tryggleiksystema, mellom anna reglane for utforming av bygg, etter ei rekkje hendingar i år som har ført til at elevar har mista livet på grunn av sviktande gelender og bygningar som er i dårleg stand.

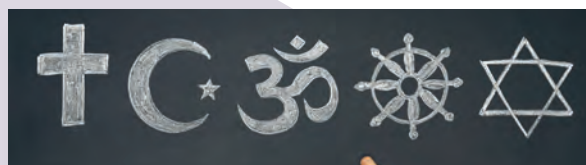
Organisasjonen har registrert fem tilfelle i år der elevar har falle frå skulebygningar, og fire av desse enda med døden, skriv avisa The Jakarta Post.

Hold deg oppdatert på:

UTDANNINGSNYTT

Faglig påfyll?

Ta et emne på MF ved siden av jobb!

Bibelen: tekst og kultur

KRLE1021 (15 studiepoeng)

Sju lørdager våren 24 - kl 9.30-16.00 på MF

Emnet passer for deg som vil vite mer om Bibelens bakgrunn og innhold, og om Bibelens innflytelse i kirkelig tradisjon, billedkunst og populærkultur.

Kan tas som enkeltemne eller som del av studieprogrammet *Deltidsstudier i KRLE/religion og etikk*.

Se mf.no/deltid for mer informasjon.

MF VITENSKAPELIG
HØYSKOLE

– Omtrent alle elevene vil tjene mer enn lærer

Det er svært utfordrende å få tak i kvalifiserte lærere innen elektro og teknologi ved mange videregående skoler.

– Man går jo ned i lønn, sier lærer Rodney Årnes.

Tekst: Bjørn Asle Grimstad og Jørgen Jelstad

Foto: Bjørn Asle Grimstad

En landsomfattende spørreundersøkelse blant rektorer i videregående skole viser at mange melder om store utfordringer med å rekruttere lærere til yrkesfag.

Det er særlig tre yrkesfaglige linjer hvor det er svært vanskelig å få lærere: elektro- og datateknologi, teknologi- og industrifag og bygg- og anleggsteknikk.

– Man går jo ned i lønn når man går fra å være elektriker til å bli lærer. Omtrent alle elevene som går ut herfra, vil tjene mer enn læreren sin, sier Rodney Årnes (48), lærer på elektrolinja ved Nesodden videregående skole i Viken.

Selv ble han tvunget til å bytte jobb da kroppen skrantet. Dessuten er elektrikerjobben på byggeplasser preget av tidspress og lange dager.

Rundt ham står elever i andre klasse i hver sin selvbygde bås og trekker ledninger. Målet er at en grønn motor nær gulvet skal starte. Flere må ha hjelp fra læreren. Ett eller annet sted har de koblet feil.

– Det er kjempegøy å følge elevenes faglige utvikling og se hvor stolte de er når de kommer tilbake fra læretiden med et fagbrev, sier han.

En av tre skoler sliter

Det er Senter for økonomisk forskning (SØF) ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet i Trondheim som, på oppdrag fra KS, har gjennomført undersøkelsen. Rektorer fra 186 videregående skoler har svart.

Nesten hver tredje rektor melder om store eller svært store utfordringer med å rekruttere kvalifiserte lærere til elektro- og teknologifag og teknologi- og industrifag.

– Jeg kjenner veldig godt igjen denne situa-

Man går jo ned i lønn når man går fra å være elektriker til å bli lærer.

Rodney Årnes

Det er ganske betraktelig lønnsøkning fra å jobbe som fagarbeider.

Petter Garder

sjonen hos oss, sier Annika Nordlund, rektor på Nesodden videregående skole i Viken.

Hun sier det stort sett går greit å rekruttere lærere til de fleste yrkesfaglige linjene, men at elektro- og datateknologi skiller seg ut.

– Det er vanskelig å få tak i lærere som både har fagutdanningen og lærerutdanningen, sier Nordlund.

Hun peker på at arbeidsmarkedet generelt er godt for jobbsøkere, og at de også konkurrerer med mange andre skoler om den samme arbeidskraften.

– Vi har hatt lærere som har jobbet hos oss, men som bor et stykke unna. Når mange skoler trenger samme type lærere, får de fort et tilbud nærmere der de bor og bytter jobb, sier hun.

Hun tror det kanskje blir nødvendig å se på endringer i opplæringen, hvis det viser seg å bli enda vanskeligere å rekruttere lærere til skolen på enkelte yrkesfaglinjer.

– En mulig løsning kan være at opplæringen må tas mer ute i en bedrift, sier Nordlund.

De prøver å holde øynene åpne for mulige kandidater til lærerjobb, også i perioder hvor de ikke har ledige stillinger.

– Vi tar gjerne en samtale med folk som vi ser vurderer å bli lærer. Det viktigste er å finne dem som faktisk har lyst til å ha en lærerjobb og gjerne invitere dem på besøk for å informere om hva det innebærer, sier Nordlund.

Hun sier de også har hatt mulighet til å tilby noe mer i lønn ved enkelte ansettelser.

– Vi er også heldige fordi vi ligger nær Oslo. I distriktene er det ofte enda vanskeligere å rekruttere lærerne man trenger, sier hun.

Hun sier de gjerne tar inn personer som har den rette fagkompetansen og tilbyr dem å ta

som går ut herfra, en sin

Når vg2-elevene på elektrolinja trekker kabler i sine selvbygde båser, gir Rodney Årnes gode råd. Lærere som han er ettertraktet.

pedagogisk utdanning mens de er i jobb, noe de i så fall får fri til å gjøre.

En av dem er Rodney Årnes.

– Prater pedagogikk på jobb

Da Årnes begynte som lærer, tok han teknisk fagskole på fritiden mens han jobbet i en 80 prosents vikarstilling på Nesodden videregående

skole. Nå er han ansatt på vilkår. Ifølge kontrakten skal han innen tre år begynne på pedagogisk utdanning. Han er inne i sitt andre og siste år på PPUY (praktisk-pedagogisk utdanning for yrkesfag) ved Høgskolen i Østfold.

– Skulle jeg gjort dette om igjen, ville jeg tatt pedagogikken først. For du får med deg så mange verktøy som er mye verdt når du jobber

som lærer, sier han.

Fagbrev og pedagogisk utdanning gir en rett til å jobbe som lærer på videregående trinn 1 (vg1) elektro. Vg2 er på et faglig høyere nivå.

I løpet av den to år lange utdanningen regner han med å være i praksis fire ganger. Åtte til ti ganger i året er han i tillegg på samlinger med én ukes varighet. Da får han permisjon

Petter Garder setter et merke på hammeren til vg2-elev Ellis Achille, slik at den kan brukes til å måle avstand med.

med lønn fra lærerjobben, og skolen setter inn en vikar. I tillegg til dette må han ta opp lære-boka i sin egen fritid.

– Det er selvsagt tungt å sette seg ned og lese, så gammel som jeg er. Men det hjelper mye at vi prater pedagogikk og fag på jobb, sier Rodney Arnes.

I kø for utdanning

Faktisk er det så mange av kollegene som jobber på vilkår om å utdanne seg som lærer, at det er kø for å komme i gang. Hadde alle gått ut i utdanning samtidig, ville det blitt for få lærere på jobb. En av dem som venter på sin tur, er Petter Garder (45).

Det er to år siden han begynte å jobbe på vilkår. Han har dermed ett år igjen før han må ha begynt på utdanningen. Planen er å begynne på bachelorutdanning for å bli utdannet yrkesfaglærer ved OsloMet neste høst.

– Det gleder jeg meg til, for jeg tror det blir morsomt. Jeg skulle gjerne begynt på det allerede i år, men vi har jo noen som er ute i praksis, sier han.

Han sluttet å jobbe som elektriker etter en ryggoperasjon i 2016 og begynte da på en fagutdanning som barne- og ungdomsarbeider, mens han jobbet på en barneskole. Han skjønte etter hvert at kompetansen som elektriker var ettertraktet.

– Jeg sa faktisk nei til å begynne å jobbe her to ganger. Så skjønte jeg at dette er en jobb jeg

måtte takke ja til. Det er ganske betraktelig lønnsøkning fra å jobbe som fagarbeider, sier han.

Han skryter av arbeidsgiveren, som legger til rette for at lærerne skal kunne utdanne seg mens han er i jobb.

– Det ligger an til fysisk oppmøte på Oslo Met én dag i uka. Da sørger de for at jeg ikke har undervisningstimer her, sier han.

I tillegg kommer lesing på egen fritid også for Garder. Med barn i tenårene som stort sett er selvgående, tenker han det skal gå bra.

– Jeg har sett på kollegene mine som har tatt den utdanningen at det krever litt struktur, og å ha en god plan. Men jeg tenker det skal gå greit, sier han.

– Ikke sjanse til å matche lønn

Også i nord er mangel på yrkesfaglærere et presserende problem fle e steder.

– Det har helt klart blitt verre å rekruttere de siste årene, særlig på industrisida. Det er hardere konkurranse om folk. Da presses løningene opp, og vi i skoleverket har ikke sjanse til å matche den lønna andre kan tilby, sier Lars Henrik Kristiansen, rektor ved Mosjøen videregående skole i Nordland.

Han sier de også har hatt store utfordringer med å rekruttere lærere til naturbruk.

– Der ble vi stående uten lærer i fjor, mens vi nå har klart å få en på plass, sier Kristiansen.

På teknologi- og industrifag var det også

manko på lærere forrige skoleår.

– Hva gjorde dere da dere manglet lærere?

– Vi gjorde en avtale med lokal industri om å få leie inn folk derfra. Så har vi heldigvis fått rekruttert to fast ansatte lærere på industrisida i år, sier Kristiansen.

Konkurrerer med Hydro

Rektor ved Årdal videregående skule i Vestland fylke forteller at de merker at det er kamp om arbeidskraften.

– Det er klart at vi i videregående opplæring får noen utfordringer i den kampen, og det går spesielt på lønn. Såpass ærlige må vi være, sier rektor Geir Kjetil Øvstetun.

Han sier det har blitt vanskeligere de siste årene å rekruttere yrkesfaglærere, spesielt til elektrofag, og at de også opplever nokså stor utskifting blant lærerne.

– Her i Årdal konkurrerer vi for eksempel med Norsk Hydro om denne type arbeidskraft, og det er klart det er utfordrende, sier Øvstetun.

Han ønsker seg et mer fl ksbelt lønssystem for å kunne bruke lønn mer aktivt i rekrutteringsøyemed.

– Det er ikke alltid vi får ansatt lærere med én gang, og da ender vi med å måtte leie inn noen eller å bruke overtid for å få det til å gå rundt. Det går i en kort periode, men det er selvsagt ingen løsning på sikt, sier han.

Jeg vet

**JEGVET.NO ER EN GRATIS LÆRINGSRESSURS OM
MOBBING, VOLD, OVERGREP OG BARNES RETTIGHETER**

«Visste du at det er vanskelig for barn å lære hvis de kjenner seg utrygge? «Jeg vet» inneholder lærerstyrte undervisningsopplegg med korte filmer, podkast-episoder og diskusjonsoppgaver – og alt er knyttet til læreplanen. Dette gir elevene en trygg arena for å lære om rettigheter, grenser og hvordan man kan få hjelp om man opplever noe vanskelig.»

Andreas Wahl

BLI KJENT MED UNDERVISNINGSMATERIELLET

1–4. KLASSE

Å ha det fint sammen

Undervisning med to undertemaer: «Hvordan kan vi ha det fint sammen?» og «Detektiver etter en krangel»

Kroppen min eier jeg

Et undervisningsopplegg om seksuelle overgrep.

Rett til å være trygg

Undervisningsopplegget tar utgangspunkt i filmen «Voksne skal aldri slå», som er utviklet av Bivrost film, Redd Barna og NRK Super.

5–7. KLASSE

Trygg på skolen

Om hvordan det kan føles å bli holdt utenfor og hvorfor det kan være vanskelig å si ifra om, og hvordan vi sammen kan bidra til at alle er inkludert i vår klasse.

Din kropp

Om seksuelle overgrep og om viktigheten av å si ifra til en voksen.

Rett til å være deg

Undervisningsopplegg om temaet negativ sosial kontroll.

Full fart i fjæra

Fireåringene fra Skeisbotnen barnehage i Os nøyer seg ikke med å lete etter skatter i fjæra. De klatrer på store steiner og hopper ut i sjøen.

Tekst og foto: Silje Katrine Robinson

– Kom, dette går bra! roper pedagogisk leder Susanne Mjøs Wigum (31) til Matilde Dregelid Døsen (4), som gjør seg klar til å hoppe i sjøen. Tre millimeter neopren skiller den lille kroppen fra ti grader kjølig sjøvann. Det er friskt. Hjelmen sitter fast med klype under haken, og flytevesten er stramt festet utenpå drakten. Fireåringen tar sats og hiver seg uti. Hun ler høyt når den friske spruten fra sjøen treffer henne i ansiktet. – En gang til! roper Matilde.

Matilde er ett av seks barn fra Skeisbotnen barnehage som er på ekskursjon til Skeisstøa badevik i Bjørnafjorden kommune for å drive med coasteering. Stranden og området ved sjøen

rett sør for Bergen brukes til tur og utforskning av livet i fjæra av barn og ansatte i barnehagen.

Coasteering har sin opprinnelse i Storbritannia og ble populært på 1990-tallet. Deltakerne beveger seg langs kysten der de både hopper fra klipper, svømmer og klatrer på store steiner og fjell. Den første delen av navnet er ordet for kyst, og den andre delen er avledet av «mountaineering» (fjellklatring), ifølge Wikipedia. Et viktig moment er at deltakere får mulighet til å utforske områder de vanligvis ikke ferdes i, og aktiviteten kombinerer både svømming og fjellklatring. Det er mest vanlig å coasteere sammen med en lokal-kjent guide.

DETTE ER COASTEERING

En måte å oppleve og utforske naturen på. Man beveger seg langs klipper, hopper i sjøen, svømmer og klatrer. Man bruker vanligvis våtdrakt, flytevest, hjelm og beskyttelse for hender og føtter.

Kilde: Coasteering.no

Klokken er 10.15, og alle er klare. Susanne Mjøs Wigum gir de siste instruksjonene. Hva er viktig å huske? spør hun med bestemt stemme.

- Ikke gå lenger ut enn en voksen, svarer gjengen i kor.

– Ikke alle har foreldre som oppsøker strand og fjord med barna sine. Da er det fint at barnehagen kan gi alle en mulighet til å utforske kystområdene våre og få tilhørighet til naturen, sier Susanne Mjøs Wigum (31).

Her sammen med Isolde Agate Landro (5) (t.v.) og Vilde Sæthre Tøssdal (4).

I sjøen i dag holder ansatte Susanne Mjøs Wigum og Andri Håvardstun-Lindborg (31) kontroll på seks barn med ulik erfaring med sjøen.

– Dette er min tredje eller fjerde gang i sjøen, forteller Matilde.

Aksel Balland Dreyer, som nettopp fylte fire år, er med for første gang.

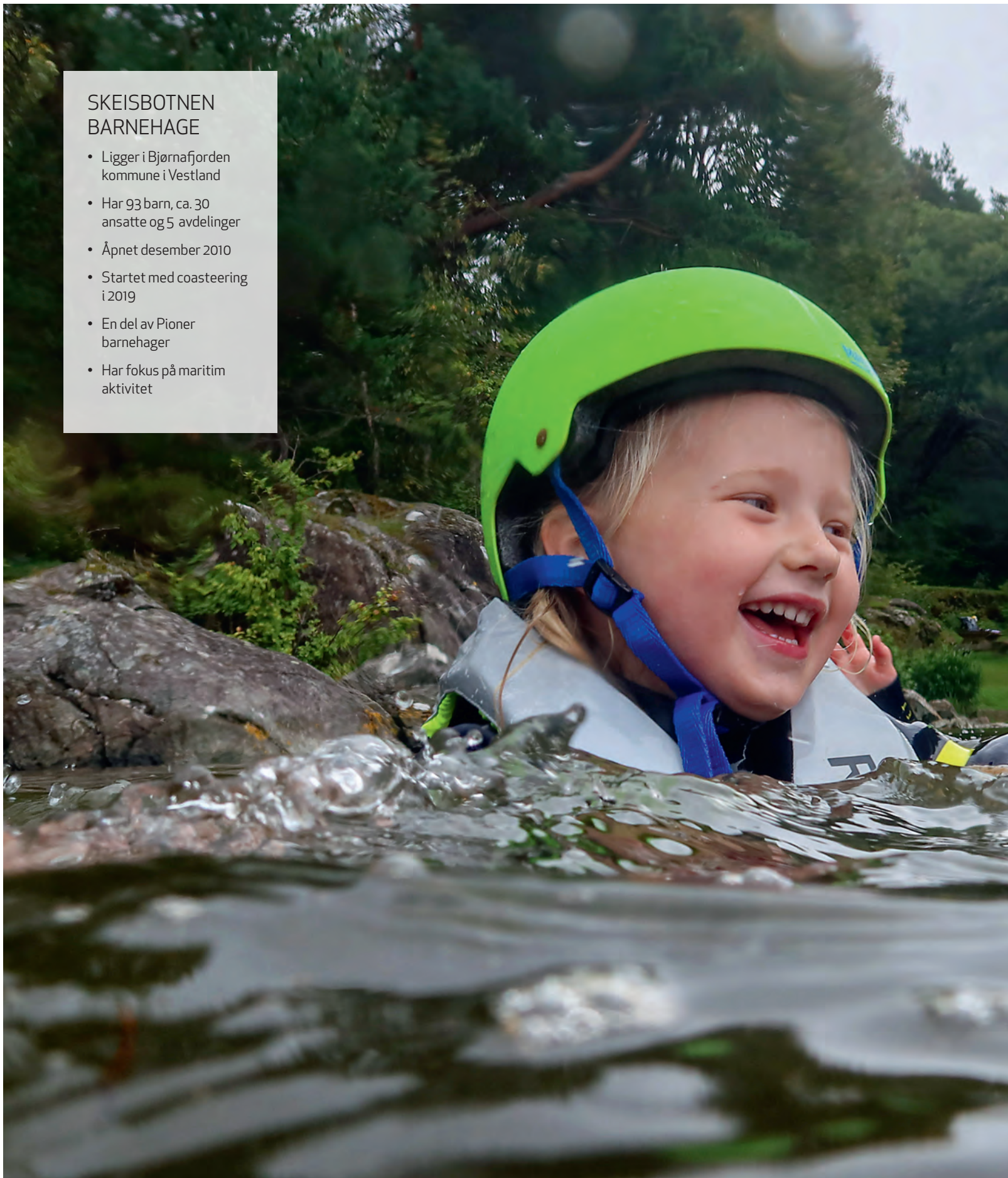
Fra barnehagen til Skeisstøa badevik er det kun 15 minutter å gå.

Etter 50 minutter i vannet har de fleste fått nok. Isolde Agate Landro er klar for å vende tilbake til barnehagen. Der venter dusj og deilig lunsj.

SKEISBOTNEN BARNEHAGE

- Ligger i Bjørnafjorden kommune i Vestland
- Har 93 barn, ca. 30 ansatte og 5 avdelinger
- Åpnet desember 2010
- Startet med coasteering i 2019
- En del av Pioner barnehager
- Har fokus på maritim aktivitet

Vilde Sæthre Tøssdal (4) og Isolde Agate Landro (5) fryder seg.

I vannet svømmer Vilde og Isolde både på rygg og mage. De har øvd på å hoppe fra steiner, fra bryggen og fått prøve seg med å svømme litt rundt på egen hånd

– Det er så gøy å svømme, roper Isolde mens hun bakser mot Vilde.

– Jeg skal prøve å dukke hodet helt under, svarer Vilde.

Andri Håvardstun-Lindborg er ikke langt unna og følger godt med.

– I dag er jeg mest fornøyd med samarbeidet mellom barna. De strekker ut hendene og vil hjelpe hverandre. Det er ikke fokus på å være best, selv om noen er tøffere enn andre. Og vi ser at det dannes nye vennskap. Det er egentlig veldig rørende, sier hun.

Det blir mange samtaler på grunn av kjolen som er full av triste, glade, sinte og redde monstre, sier Julie Haugland Henriksen. – Følelser er noe vi snakker veldig mye om.

– Når jeg har på dragekjolen, kommer det alltid noen som vil lese bok om drager, forteller Julie.

En ny gutt som ikke kan så mye norsk ennå, lyste opp da Julie kom i Paw Patrol-kjolen. – Den har flere ganger fungert som en brobygger.

Monster-mønster gir gode samtaler

– Kjolen som kanskje skaper mest kontakt, har ulike monstre i mønsteret.

Tekst og foto: Linda C. Hagen

Det sier Julie Haugland Henriksen (40). Hun jobber som assistent i Heimdalenga barnehage i Moss, Læringsverkstedet-kjeden, og har ansvar for mange barn. For henne er det viktig å ha en god relasjon med alle barna. Ett triks for å oppnå dette er kjoler som skaper relasjoner mellom henne og barna. I dag har hun 31 kjoler og planlegger fle e.

Velkjente mønstre

Det hele startet med at Julie kjøpte et mønster fra en sy-influenser. Med det sydde hun sin første kjole av et stoff hun hadde liggende.

– Jeg hadde ikke planlagt kjolen som et barnehageplagg, men den viste seg utrolig praktisk å ha på i barnehagen. Den var behagelig, med lommer, og jeg må jo ha et sted til telefon og leppepomade, sier Julie.

Hun har sydd mye barnetøy til de to barna sine og tenkte at det hadde vært gøy å sy noe til seg selv også, med litt barnslig mønster.

– En av de første jeg lagde, var regnbuekjolen, i sterke farger. Den slo veldig an i barnehagen. Så fikk jeg ideen om å lage fle e, til ulike anledninger. Jeg sydde da en til 16. mai-markeringen for barnehagen og så en May the Fourth*-kjole med motiv fra Star Wars-filmene. Barna syntes det var veldig stas.

Videre sydde hun kjoler inspirert av Halloween, turdager og juletiden.

– Jeg velger kjole etter det som skjer i bar-

nehagen. Til en kreativ dag tar jeg en fargerik og gøy. Til tur i skogen velger jeg en med naturmotiver; sopp, fugler, skog. De har jeg også passende pannebånd til, sier Julie.

– Vi har perioder med ulike temaer i barnehagen, ett har vært Kina. Da brukte jeg ofte dragekjolen.

Inspirert av barna

At kjolene ble så godt tatt imot av barna, inspirerte Julie til å lage fle e kjoler ut fra barnas interesser.

En interesse som gikk igjen var Paw Patrol, en animert TV-serie om en valpepatrolje, og en annen var Lynet McQueen fra «Biler»-filmene og -seriene.

Julie laget kjoler med disse motivene. Det førte til mange samtaler, for eksempel om hvilken av karakterene barna vil være. Andre kjoler inspirert av barna er de med krokodiller, drager og enhjørninger, ifølge Julie.

En bro til barna

Ved et nytt barnehageår fungerer kjolene som en bro mellom henne og barna og er veldig til hjelp for å knytte kontakt med de nye barna.

Er et barn litt sjenert, er kjolene til god hjelp for å skape kontakt, ifølge Julie.

– En gang var det ei lita jente på avdelingen som bestilte en Paw Patrol-kjole av meg. Vi avtalte at vi skulle ha på oss hver vår, annenhver

fredag. Det var veldig morsomt, sier Julie.

Hun pleier å annonsere for barna hver gang hun vil være kledd i en ny kjole dagen etter. Da er alle spente og snakker om hvilke farger eller motiver det kan være på den.

– Den som kanskje skaper mest samtaler, har mange monstre i ulike farger og i ulike sinnstemninger. Det blir mye snakk om følelser og farger på grunn av den. Da prater vi om hvordan de har det og om hva man kan gjøre for andre hvis noen er lei seg eller sint. Og ikke minst hvordan man kan håndtere egne følelser.

Å lage en kjole

Til kjolene bruker hun en såkalt «overlock»-symaskin og en «coverstitch». Når de er satt opp, tar en kjole halvannen time, fra å tegne opp mønsteret til den er klar til bruk. Det trengs to meter stoff.

– Så langt har jeg 31 kjoler. På sy-lista står nå Pokémon-, lussekatt-, påske- og brannbil-kjole.

– Jeg ville bare lage et behagelig plagg. Så viste det seg å bli en så nyttig hjelp for å skape gode relasjoner til barna, som tross alt er det aller viktigste for meg, avslutter Julie.

* Ords spill fra Star Wars-filmene: «May the force be with you» («Måtte kraften være med deg»)

Fagleder Eivind Sletner sier karakterdempet hverdag har vært et utviklingsmål på Mysen videregående de siste to årene. Han mener vurderingsmåten fremmer læring.

Delte meninger om dem

I flere år har Mysen videregående skole fulgt anbefalingene fra forskerne og droppet mange av karakterene og prøvene. Men ikke alle er like begeistret.

Tekst: Marianne Ruud

Foto: Joakim S. Enger

– Jeg har faktisk selv vært elev på denne skolen, sier fagleder Eivind Sletner ved Mysen videregående i Indre Østfold.

Klokka er åtte om morgenen, og elever og lærere er på vei til sine klasserom. Med 930 elever, 230 lærere og åtte programmer fordelt på studieforberedende og yrkesfag er skolen den største i Indre Østfold.

Sletner begynte som lærer her i 2010. Fra 2019 var han fagleder i halv stilling og lærer i halv stilling. Det siste halvåret har han vært fagleder på heltid, for helse- og oppvekstfag, engelsk og fremmedspråk.

I tillegg er han over gjennomsnittet opptatt av vurderingsarbeidet i skolen. I høst var han og kollega Ragnhild Vaaler Furulund og tre elever på Utdanningsforbundets vurderingskonferanse for å fortelle om arbeidet ved Mysen videregående skole.

De siste årene har lærere og elever testet ut karakterdempet hverdag, færre tradisjonelle prøver og mer elevmedvirkning. Det er i tråd med hva utdanningsmyndighetene og vurderingsforskere anbefaler for å fremme elevenes læring. Ikke alle er like begeistret, men Sletner selv er overbevist om at denne måten å arbeide

Lærer Ragnhild Vaaler Furulund gjør det meste av vurderingsarbeidet i klasserommet i dialog med elevene sine. Her med elevene Marcus Aardal Stensrud og Cassandra Chinyere Sandbech Okereke.

pet karakterbruk

med vurdering på, i større grad favner alle.

– Det hjelper selvsagt ikke på læringsresultatene å bare droppe karakterer. Det vi har jobbet med på vår skole, er å involvere elevene mer i undervisvurderingen og dempe karakterbruken. Lærerne gir skriftlige og muntlige tilbakemeldinger i fag, og elevene vurderer både eget læringsarbeid og hverandres, sier han.

– Min oppgave som lærer er å gi elevene mestringstro. Da må lærere og elever i fellesskap finne ut hvilke mål den enkelte eleven har i de ulike fagene og hvordan hver av dem skal jobbe for å nå målene, sier han.

– *Hva er problemet med å gi elever tallkarakterer i undervisvurderingen?*

– Elever blir opptatt av sluttvurderingen i stedet for læringen. For elever som får fem og seks, kan tallkarakterer være en bekreftelse. Men tallene forteller ikke hva som skal til for å komme videre i faget. Det gjør de muntlige og skriftlige tilbakemeldingene, påpeker Sletner.

Han er samtidig opptatt av at lærerne skal klare å motivere elever på nedre del av karakter skalaen.

– Det kan være elever som kanskje er i ferd med å gi opp eller droppe ut.

For å finne frem til et nytt, godt vurderings-system har lærerne tatt for seg hva som ligger i vurderingsforskriften og sett på avsnittene om vurdering i hver læreplan.

– Vi bygger også på vurderingsforskning, sier Sletner og understreker:

– Den nye måten å drive undervisvurdering har ikke oppstått i et vakuum.

Komplekst bilde

I 2010 iverksatte Utdanningsdirektoratet «vurdering for læring», med mål om å endre vurderingssystemet i skolen. Etter at nye lære-

Det tar tid å endre vurderingskultur, har rektor Lasse Thorvaldsen fått erfare.

Lærerne skal ha stor frihet til å drive vurderingsarbeidet i sine klasser slik de mener er best.

Lasse Thorvaldsen,
rektor ved Mysen videregående

planer og ny vurderingsforskrift kom i 2020, er skolene forpliktet til å gjøre endringer. Men det eneste opplæringsloven krever, er at elevene får vurdering med karakter minst én gang hvert halvår. Derfor er det stor variasjon i hva lærerne gjør, også innad på skoler – og særlig i videregående.

Og for å gjøre bildet enda mer komplekst: Vurderingsforskerne mener det er vanskelig å komme fram til én vurderingspraksis som fungerer like godt for alle lærere, alle elever og alle fag. Professor ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) og leder av forskningsprosjektet «Going gradeless», Henning Fjørtoft, oppsummerte det slik på Utdanningsforbundets vurderingskonferanse: «It's complicated».

– Vi har ingen klare svar på hva som er riktig eller best, sa han.

Men ifølge Fjørtoft er lærerne på ungdomstrinnet mer positive til karakterdempet hverdag enn lærerne i videregående. Det samsvarer godt med erfaringene etter fle e års utprøving på Mysen. Det har ikke vært så lett å få alle lærerne til å slutte med tradisjonelle prøver og gi færre karakterer.

– Lærerne skal ha stor frihet til å drive vurderingsarbeidet i sine klasser slik de mener er

best. Samtidig kan ikke alle gjøre som de vil. Ny vurderingsforskrift og nye læreplaner stiller nye krav, sier rektor ved Mysen videregående, Lasse Thorvaldsen.

Han forteller at en elev fikk medhold i en karakterklage fordi hen ikke hadde fått anledning til å vise kompetansen sin på fle e og varierte måter.

– Vi må finne en balanse mellom frihet for den enkelte lærer og skoleledelsens ansvar for å ivareta regelverket. Det er også vanskelig for elevene hvis det er for stor forskjell mellom hvordan lærerne utfører vurderingsarbeidet, sier Thorvaldsen.

Samtidig har han forståelse for at lærere og elever trenger tid til å omstille seg til et nytt vurderingsregime.

– For oss i ledelsen kan det være vanskelig å vite hvor hardt vi skal presse på for å få til endringer. Det som er helt sikkert, er at vi har et ansvar for at regelverket følges og at elevene ivaretas, sier rektor.

Ikke bare er noen av lærerne skeptiske. Heller ikke alle elevene liker den nye hverdagen.

Gjetter på karakterer

– Vurderingsdebatten er litt betent her på skolen, forklarer lærer Ragnhild Vaaler Furulund.

Hun underviser i medier og kommunikasjon. I klasserommet hennes er elevene i gang med å designe en tidsskriftartikkel basert på et besøk på høstutstillingen i Oslo. Når oppslaget er laget, skal alle ha en vurderingssamtale med Furulund. Noen av elevene skulle helst hatt en karakter.

Ofte gjetter de på hvilket tall på skalaen vurderingen tilsvarer.

– Lærerne sier til oss at vi skal tenke på læringen, ikke på karakteren. Det kan de jo bare si, men vi vet at det er karakterene som teller hvis vi vil studere noe som krever høyt karaktersnitt, sier Kristian Lenic.

Også elevene mener det gjør det vanskelig at lærerne vurderer så forskjellig. Mens noen bare gir en karakter i halvåret, praktiserer andre fle e prøver med karakter.

– Det er også for lite samarbeid mellom lærerne med tanke på temaer vi er innom i fle e fag. Hadde lærerne i for eksempel norsk og historie samarbeidet, kunne vi hatt samme tema samtidig i begge fag. Det ville gitt mer sammenheng i opplæringen, mener Nora Lindmo.

Samtidig ser elevene også fle e fordeler med den nye måten å vurdere på. Det at skolen har tatt i bruk digitale mapper der elevene har mulighet til å bedre resultatene underveis, ser de

– Lærerne burde samarbeide mer, så måten de vurderer elevene på underveis ikke er så forskjellig fra lærer til lærer, mener elev Nora Lindmo.

som en mye bedre metode enn kapittelprøver og én avsluttende karakter.

Kristian Lenic mener institusjonene i høyere utdanning i større grad burde ta i bruk opp-
taksprøver.

– Medier og kommunikasjon er et fag der de digitale mappene og de oppgavene vi gjør i programfagene, burde telle mest. Da er opp-
taksprøver bedre enn karaktersnitt, mener han.

VURDERING PÅ LANDSMØTET I UDF

Vurdering er ett av hovedtemaene på landsmøtet til Utdanningsforbundet (UDF) 6. til 8. november.

I saksfremlegget peker sentralstyret på at et argument for å endre dagens vurderingssystem er å dempe stress og press i skolen. I fremlegget heter det:

«Sett på spissen kan vi seie at norsk skole er ein slags sorteringsmaskin. Viktige samfunns gode i form av skole- og studieplassar blir fordelte gjennom skolen sin vurderingspraksis. Konkurransen blir stadig tøffare. Derfor er kampen mot skolestress så vanskeleg. Det har avgrensa effekt å be elevane om å tenke mindre på resultat, når realiteten er at karakterane dei får heilt ned på ungdomsskolenivå kan ha stor innverknad på moglegheitene deira vidare i livet. Karakterbaserte inntaksordningar til vidaregåande opplæring og uforholdsmessig hard konkurranse om læreplassar og studieplassar vil forplante seg langt nedover i utdanningssystemet som stress rundt vurdering for både lærarar, elevar og foreldre.»

Kun få dager etter landsmøtet i UDF, den 13. november, leverer også det regjeringsoppnevnte kvalitetsutviklings-
utvalget sin hovedinnstilling. Utvalget skal foreslå endringer i dagens prøver, verktøy og datakilder.

MF VITENSKAPELIG
HØYSKOLE

Januarkurset 2024

**Kristne minoriteter i Norge og Sápmi.
Mangfold og endring**

4.- 5. januar på MF i Oslo

Årets januarkurs setter søkelyset på det kristne mangfoldet i Norge og Sápmi, på Sannhets- og forsoningskomiteens rapport om urett mot minoriteter og på fremstillinger av kristendom i pressen.

Påmelding og informasjon:
mf.no/januarkurset-2024

Stjålet fokus. Grunnen til at du ikke klarer å følge med, og triksene du trenger for å konsentrere deg igjen

Av Johann Hari
Cappelen Damm
350 sider

Derfor er jeg her.
Læreren i møte med barn og unge i vanskelige livssituasjoner

Av Randi Etnan
Cappelen Damm Akademisk
179 sider

Elever og lærere kan få bedre kon

Digital avhengighet er like ille som avhengighet av kokain. Avhengigheten kan kureres. Det betinger imidlertid at Big Tech temmes.

Anmelder: Thore K. Aalberg, cand.polit. og fagbokforfatter

Forfatteren er en engelsk prisbelønnet journalist. Han beskriver forretningsmodellen som ligger bak Big Tech som overvåkingskapitalismen. De største aktørene er Google, Facebook og Twitter (nå X). Hari reiser verden rundt og skaffer seg informasjon på svært ulike måter. Han møter avhoppere fra Silicon Valley, veterinærer som setter diagnosen ADHD, beskriver samfunn hvor mange har mistet konsentrasjonsevnen, men også arbeidsplasser som har gitt de ansatte den tilbake. Han intervjuer en rekke forskere, og boken er full av statistikk som gir helt klare bilder av de negative endringene i konsentrasjonsevnen de siste årene.

Hari peker på flere årsaker som har ført til at barn, ungdom og voksne holder fokuset kortere

enn før. En av de viktigste er fremveksten av teknologi, som kan spore og manipulere deg. Det gjør de store selskapene ved å kartlegge hvem du er i kontakt med. De kan derfor skreddersy reklame for deg. Forfatteren er noe uklar om det gjelder alle store sosiale medier. Det kommer heller ikke frem hvem som eier og kjøper dem opp.

Mange faktorer reduserer konsentrasjonsevnen. De viktigste er stress, som trigger vår alarmberedskap; økt fysisk og mental utmattelse; dårligere kosthold; økt forurensning; økning i ADHD. Og ikke minst at barna våre er både mentalt og fysisk innesperret. Han gir eksempler på skoler hvor elevene kan utfolde seg. Muligens er Summerhill-skolen et forbilde, som antagelig inspirerte til opprettelsen av Forsøksgymnaset i Oslo.

Å hjelpe barn med traume

Dette er ei innsiktsfull skildring av åtfærd og kjensler hos barn som er utsette for vald, og gode råd om korleis ein kan handtere dette.

Anmelder: Kirsten Flaten, dosent ved Høgskulen på Vestlandet

Innleiinga er eit kjensleladda narrativ frå ein liten elev som så gjerne vil verte sett og forstått av læraren sin, men som samstundes bruker tid og krefter på å unngå nettopp det. Og ein lærar som kjenner på kroppen at det er noko med den eleven. Men det er ikkje lett for korkje liten eller stor å sette ord på det som rører seg i samspelet mellom dei. Eleven viser sitt behov for å verte trudd og forstått, ikkje berre vere den som alle finn feil med. Vi treng å verte minna på kva påverknad vi har på dei vesle menneska vi møter. Har skule eller barnehage utarbeidd ein handlingsplan, kan det være eit godt utgangspunkt for å handtere mistanke om vald og seksuelle overgrep.

Stress og belastninga som vald påfører eit

barn, er grundig gjennomgått. Å gje tryggleik, ha relasjon og støtte eleven i kjensleregulering vert utpeika som hovudpilarane i arbeid med elevar som har utviklingstraumer i bagasjen. Regulering handlar ikkje berre om emosjonar, men også om å utvikle kjensla av velt eller mettheit, motorikk og søvn, som er til stades i kvardagen for oss alle. Ein kvardag med vaksne som maktar å bygge ein god relasjon med barnet, er sentralt i ein heilingsprosess.

Embodiment er eit omgrep henta frå hjerneforskning, som viser til det komplekse samspelet mellom hjerne, kropp og omgivnader. Dette er ei tredeling som høver overeins med perspektivet i transaksjonsmodellen, som viser til kontinuerleg

sentrasjon

Johann Hari bruker sin egen erfaring som stresset forfatter og journalist. Vi følger også hans liv i tre måneder på en øy uten internett, og hvordan abstinensen slipper taket, og han kan nyte naturen. Han har ulike forslag om hva som kan gjøres for å endre makten de sosiale medier har: Overvåknings-kapitalismen kan forbys. Vi kan abonnere på tjenestene, staten kan i tillegg til kloakk og asfalterte veier også drifte digitale veier. Forfatteren er optimistisk, og kanskje noe naiv, når han tror Big Tech kan styres. Han trekker frem eksemplet med miljøforkjempere på 1980-tallet som sloss mot produsentene av datidens spraybokser, som ødela ozonlaget. Svært få ville tro at dette kunne stoppes.

Denne boken graver under overflaten og skulle absolutt inspirere lærere til å sette skjermbruk på dagsordenen både for elevene og seg selv. Forfatteren har et godt språk, og boken har mange referanser, men stikkordsliste mangler. Boken er oversatt av Eve-Marie Lund.

og gjensidig påverknad mellom barn, voksne og omgivnadene. Forfatteren viser til den motoriske delen av læring og trekker det inn i djupnelæring, med konkrete forslag til aktiviteter. Det å aktivere fysiske sanser for kognitiv læring minner om boka til Paul Parlevi *Lær med kroppen, det sitter i hodet* (1985). Så tankegodset her er ikke nytt, men vi kan godt minnst på at det er godt for læring når heile sanseapparatet får være med.

Boka er ei blanding av forskningslitteratur og konkrete hendingar i skulen, og ho er såleis eigna for lærarstudentar og lærarar. For erfarne lærarar kan det være nyttig å innimellom verte minna på at elevar sine erfaringar sit både i kropp og hjerne, og at desse ikkje alltid kjem til uttrykk på forståelege måtar. For lærarstudentar gjev boka eit innblikk som gjev forståing inn i mangfaldet som er i elevmassen. Språkleg er boka godt tilgjengeleg, og QR-kodar i teksten gjev tilgang til meir informasjon der lesaren ynskjer meir djupne.

MINE FAVORITTER

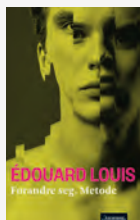

Noe tapt, noe vunnet

Av Tara Westover
(2018)

Vitebegjær

Dette er en sterk fortelling om en oppvekst i et hjem preget av religiøs fanatisme og konspiratoriske forestillinger om storsamfunnet. Forfatteren beskriver hvordan hun, gjennom skolegang, klarer å bryte med det foreldrene står for og skape seg et selvstendig liv. Viser hvordan kunnskap kan føre til frigjøring.

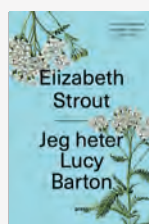

Forandre seg: Metode

Av Edouard Louis
(2021)

Nådeløst om klassereise

Enda en oppvekstfortelling der skole og kunnskap er avgjørende for en klassereise. Dette er en selvkritisk, reflektert og ærlig historie om hvordan skole og utdanning kan være avgjørende for å forme sitt eget liv, tross vanskelige familieforhold og utenforskap.

Jeg heter Lucy Barton

Av Elizabeth Strout
(2016)

Vakkert om oppvekst

Hovedpersonen vokste opp i dyp fattigdom, og hun beskriver gjennom fire bøker hvordan dette har preget henne gjennom livet. Til tross for dysfunksjonelle foreldre, mobbing på skolen og en sterk følelse av å være usynlig, klarer Lucy å skape seg et liv. Også i denne er kunnskap viktig for et bedre liv.

Janicke Heldal

professor i pedagogikk ved
MF vitenskapelig høyskole

VOLDELIGE OG TRUENDE ELEVER

Det handler aller mest om barna

Debattinnlegg kan ha en lengde på opptil 7000 tegn (inkludert mellomrom).

Husk tittel og ingress.

Tips: Både tittel og ingress bør være konkrete og gi uttrykk for en mening.

Oppgi navn og telefonnummer når du sender inn innlegg. Legg gjerne ved et digitalt portrett (minimum 0,5 MB), med navn på den som har tatt bildet.

Redaksjonen forbeholder seg retten til å redigere og kutte i bidragene.

De aller fleste barn må gå på skolen. Voksne som ikke har det bra på jobb, kan bytte jobb eller sykemelde seg.

I det siste har mediene skrevet om barn som bruker vold eller truer i skolen. At lærere kan bli redde, frustrerte og lei seg skal tas på dypt alvor. Samtidig har debatten manglet beskrivelser av hvor skadelig fysisk maktbruk kan være for barn og betydningen av at vold og trusler stoppes på måter som oppleves trygge for barna. Vi tror de fleste voksne i skolen ønsker å stoppe barn på trygge måter og ikke bruke fysisk makt, så langt som mulig.

Noen barn kjenner seg redde eller utrygge overfor voksne eller medelever. Likevel må de aller fleste barn gå på skolen. Voksne som ikke har det bra på jobb, kan bytte jobb eller sykemelde seg. Disse reelle valgene har de færreste barn. Får ikke barnet til å gå på skolen, kan det bli mye styr, og mange barn tør ikke fortelle hva det virkelig handler om.

To undersøkelser viser at få barn forteller det vondeste eller vanskeligste til voksne i skolen:

- To av tre barn, 8–16 år, får ikke fortalt det viktigste til skolen, om det skolen bør vite for at de skal lære og trives godt (Snakke trygt i skolen, undersøkelse med 1200 elever, FF 2021).

- Ett av fem barn, 12–16 år, har vært utsatt for ulike former for vold eller overgrep av voksne eller jevnaldrende. Fire av fem har ikke fortalt dette til noen i det offentlige (Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress, 2019)

Kunnskapsdepartementet skriver i høringsnotatet at de ønsker at det skal jobbes forebyggende og at inngrep skal være så få, korte og skånsomme som mulig. Samtidig åpnes det for at voksne i skolen kan bruke fysisk makt mot barn når det er nødvendig for å avverge skade på personer eller eiendom. Lovforslaget går lenger enn

dagens regler om nødrett og nødverge og åpner for at voksne i skolen kan bruke mer fysisk makt.

I høringsutkastet står det blant annet at det ikke er nødvendig at handlinger lager fysisk smerte for at en voksen skal kunne bruke fysisk makt. Et eksempel som gis er at en voksen kan bruke fysisk makt mot en elev som spytter på en jevnaldrende. Hvorfor ønsker staten dette, og hva slags signal gir det til voksne og barn i skolen?

Statistikken viser at økningen i antall rapporterte hendelser de siste årene har vært størst fra lærere på 1.-4. trinn, altså der barn er seks-ni år. Dette er veldig bekymringsfullt. Voksne må huske at de har makt overfor barn. Voksne er oftest større, sterkere og kan ta beslutninger i klasserommet. Kanskje burde det derfor også finnes systemer der barn kan melde om og rapportere når voksne bruker makt eller trusler mot dem.

Forandningsfabrikken har i undersøkelser hentet inn erfaringer og råd fra barn som har opplevd fysisk makt (Hvis jeg var ditt barn. Om tvang i barnevernsinstitusjon, 2019, Hvis jeg var ditt barn. Om tvang i psykisk helsevern, 2019, Sint utenpå vondt inni, 2020). Barna beskriver at fysisk makt lager skader i livet deres og kan ødelegge tilliten til voksne på skolen og i tjenester. Det kan gjøre skolen til en utrygg og direkte skummel plass. Det kan stå i veien for læring og for at barn kan få hjelp på skolen. Det kan både trigge og lage nye traumer i barn. Kan vi leve med dette?

Funn fra disse undersøkelsene viser at det alltid er grunner til at et barn bruker vold eller truer. Barnet kan være redd, bære på mye vondt eller trigges av noe de voksne ikke forstår. Det kan være noe som skjer på skolen, hjemme eller blant venner. Det kan også handle om hvordan barnet

Meningene dine er viktige for oss!

Send ditt bidrag til:
debatt@utdanningsnytt.no

Barnet kan være redd, bære på mye vondt eller trigges av noe de voksne ikke forstår.

Illustrasjon: Ole Martin Wold

Myndighetene må lytte bedre til barn med erfaring fra å bli holdt fast og fra å bli stoppet trygt, skriver representanter for Forandringsfabrikken.

har blitt møtt av voksne. Mange barn bruker vold eller truer for å beskytte seg selv.

Barn vil ikke skade andre barn, voksne eller seg selv. De vil heller ikke måtte leve med dumme eller vonde ting som de har gjort mot et annet barn eller en voksen. Barn vil og må stoppes, men på måter som oppleves trygge og som ikke lager mer skade. Hvis ikke er risikoen stor for at de fortsetter å gjøre dumme eller vonde ting mot seg selv eller andre. Fastholding og annen fysisk maktbruk kan bidra til mer skade.

Barn ber om ydmykhet og varsomhet i vurderingen av hvordan stoppe barn. Det må skje mest mulig skånsomt, for ikke å påføre barn nye skader. Barn ber om at voksne må være så rolige de kan, i kroppsspråk, stemme og ord. At barnet kjenner menneskevarme fra voksne og et barnesyn som viser at barnet ikke vil være slemt, kan avgjøre hvordan situasjonen utvikler seg. Må den voksne holde barnet fast, ber barn om at det gjøres varmt og at barnet slippes så raskt som mulig. Å

legge et barn på gulvet eller bakken må kun være lov som nødrett. Det kan lage stor skade i et barn.

Et hovedsvar fra barn med erfaring fra å bli holdt fast i skolen, psykisk helsetjeneste eller barnevern, er at situasjonene ofte møtes ulikt, avhengig av hvem som er på jobb. Noen voksne får som oftest eller alltid til å stoppe vonde eller farlige situasjoner, rolig og uten fysisk makt. Blir høringsutkastet stående, tror vi dette kan åpne opp for at voksne som i dag ikke lykkes med å møte utfordrende barn på en trygg måte for barna, nå får mulighet til oftere å bruke fysisk makt. Dette kan gjøre stor skade på barn som før har vært utsatt for mye vanskelig eller vondt. Et barn som spytter, skal ikke kunne bli møtt med fysisk makt. Det må kalles straff av barn. Det trodde vi norsk skole hadde sluttet med for lenge siden.

Vi ber om at myndighetene nå avgir noe som barn og voksne i skolen kan leve trygt med. Barn må møtes på måter som ikke lager skader inni dem. Voksne må lære om og få øve på hvordan

møte barn uten at situasjonen eskalerer, men oppleves trygg. For å lykkes i det, må myndighetene lytte bedre til barn med erfaring fra å bli holdt fast og stoppet trygt. Disse barna har mange råd om hvordan gjøre dette klokt. Veiledere og opplæringsprogram for voksne i skolen kan ta disse i bruk. Da kan vi nå målet om å stoppe barn i skolen trygt. Verken barn eller voksne kan leve med at situasjoner blir verre og mer skade skjer.

Dania Omar og Mikal Landmark

Forandringsfabrikken

Ingrid Lund, professor i spesialpedagogikk ved Universitetet i Agder

Else Berit Kyte, tidligere kommunalsjef for oppvekst i Øvre Eiker

Jogeir Sognnæs, direktør i etat for spesialpedagogiske tjenester i Bergen

medlemmer av Forandringsfabrikkenes faglige råd

BARNEHAGE

Det er nødvendig med bemanningsauke i barne

Vi treng ei strengare lovfesta bemanningsnorm som førar til færre barn per tilsett i barnehagane i Noreg.

Dei barnehagetilsette, mange foreldrerepresentantar og fagforbunda som har medlemmar i barnehagane har ropt opp om den alt for låge bemanningsnorma for barnehagar i særskilde mange år no. Det er nødvendig med ei bemanningsauke for alle alderskulla i barnehagane.

Det legemelde sjukefråværet i norske barnehagar, som omfattar over 100 000 tilsette, er på totalt 8 prosent, som er 63 prosent høgare enn gjennomsnittet for alle tilsette i Noreg. Talet på barnehagetilsette som går ut av arbeidslivet for

godt, før dei fyller 63 år, er stabilt høgt. Samstundes er det nedgang i talet på dei som søkjar seg inn på barnehagelæruddanningane.

I ei undersøking som Utdanningsforbundet har gjort blant 4600 av deira medlemmar som er barnehagelærarar svarar 29 prosent at dei ser for seg å slutte i jobben i løpet av eitt-tre år, og dei fleste av dei som seier dette er 40 år eller yngre. I den same undersøkinga kjem det fram at berre 10 prosent av barnehagelærarane seier at dei ser føre seg å jobbe i barnehage i meir enn ti

år til. Ein rapport ifrå Statistisk sentralbyrå frå i fjor synte at berre 66 prosent av dei som arbeida som barnehagelærarar i 2011 framleis var barnehagelærarar i 2021.

Dagens bemanningsnorm gjer det vanskeleg for barnehagetilsette å følgje opp det stadig større ambisjonsnivået for barnehagane som rikspolitikarane vedtek gjennom ein stadig meir omfattande lov og forskrift. Det er jo ikkje slik at kvar einskild barnehagetilsett plutsleg får fleire armar, eit ekstra fang og auge i bakhovudet av at politikarar på Stortinget og i regjeringa kjem med auka krav til innhaldet i barnehagane. Dei rammevilkåra som gjeld for barnehage i dag slit ut særskilde mange barnehageassistentar, barne- og

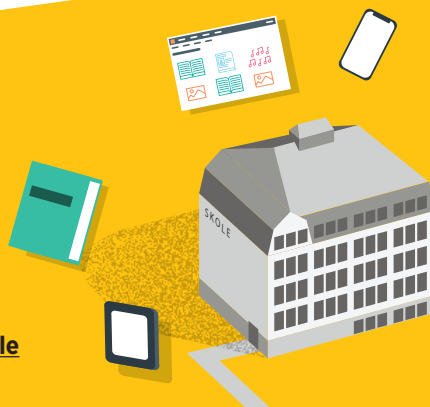
DET LILLE EKSTRA

Gjennom kopieringsavtalen kan skolene supplere læremidlene ved å kopiere fra for eksempel bøker, aviser og innhold på internett. Slik kan lærerne tilpasse undervisningen, være oppdatert, dekke spesielle emner, søke inspirasjon eller skape en personlig vri på et opplegg.

Vi snakker om «Det lille ekstra».

Kopinor

Les mer på kopinor.no/skole

Eit dobbelt mistak

ungdomsarbeidarar, barnehagelærarar og pedagogiske leiarar i barnehagane.

Fagforbundet, Utdanningsforbundet og Delta krev alle ei styrka bemanning med fleire tilsette i barnehagane, som fører til at det vert færre barn per vaksen. Raudt Sogn og Fjordane stør dette kravet. Ei auke i bemanninga i barnehagane er nødvendig, ikkje berre av omsyn til arbeidsvilkåra og den personlege helsa til den einskilde barnehagetilsette, men òg av omsyn til kvardagen til barnehagebarna.

Vidar Myren

regionsekretær

Raudt Sogn og Fjordane

Politikarar gjer ofte vedtak som skal vera positivt meint, men dei ser gjerne ikkje heile biletet. Eit godt døme er fritt skuleval.

Det vart eit val for dei flinke, til populære skular. Mange skular opplever ein jo-jo i søkjarmassen med nedlegging av klassar eller plassmangel med påfølgjande variasjon i lærarbehova.

Leksefri er ein annan populistisk variant. Stundom støttar òg skulefolk ideen! Lekser skal ikkje vera vanskeleg nytt stoff som borna ikkje klarer, og foreldra heller ikkje skjønar. Lekser skal vera repetisjon og forsterking av læring. Alle som kjenner litt til læringsteori, veit at hjernen er slik laga

at repetisjon må til skal læringa verta varig. Den fyrste repetisjonen må koma kort tid etter fyrste innlæring, altså som heimeleke.

Det andre viktige momentet er fellesskapen og kontakten mellom foreldra og barnet i ein slik situasjon. Born og foreldre er så opptekne med fritidsaktivitetar, TV, mobil og internett at leksehalvtimen er gull verd som kontaktpunkt i tilværet. Øving i høgtlesing og lesing til barnet vil ha ein positiv effekt for resten av livet.

Lukke til med eit godt fellesskap om leksene!

Steinar Bergo

cand.philol.

Nasjonalbibliotekets skoletilbud

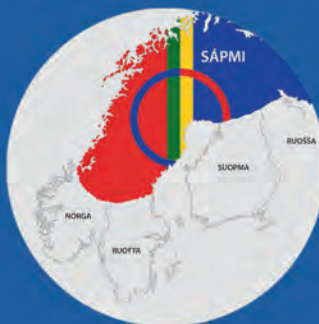
Hvem bestemmer over naturressursene i Sápmi? Hvordan kan musikksgangre som hiphop og svartmetall sies å bygge identitet og tilhørighet? Og hva har Noora fra *Skam* og Nora i *Et dukkehjem* egentlig til felles bortsett fra navnet? Dette er noen av spørsmålene som blir utforska i Nasjonalbibliotekets digitale skoleprogram denne høsten.

Det er også mulig å ta med klassen på foredrag, omvisninger eller verksteder på Solli plass i Oslo.

Tilbudet er gratis.

For detaljert program se: nb.no/skole

Kontakt: skole@nb.no

Nasjonalbiblioteket

INTERNASJONAL SOLIDARITET

Kampen til lærere og elever i andre land er også vår kamp

Bedre vilkår for oss lærere i Norge er viktig, men solidaritet og demokratiseringsarbeid i andre land burde også prioriteres.

**Kronikk av
Sairan Marofi**

lærer og master-
student

Illustrasjon
Tone Lileng

Solidaritetsarbeid blant lærere på tross av landegrenser anses som viktig for mange, spesielt for lærere i ikke-demokratiske land. De fleste som velger læreryrket, velger det av andre grunner enn som inntektskilde, for lærerlønnen er ikke noe å skryte av i de aller fleste land. Våre roller og vårt samfunnsoppdrag derimot, er noe jeg er aller mest stolt av. Det finnes en del lærere i andre land som risikerer jobbene sine fordi de tar samfunnsoppdraget som demokratiske borgere alvorlig.

Vi som kan organisere oss, stemme på forskjellige partier uten å bli arbeidsledige eller risikere straff, er privilegerte. Vi har våre organisasjoner i ryggen når vi får problemer på jobben, og vi har lover som beskytter oss, noe mange av oss tar for gitt.

Trakassering, forfølgelse og straff

I noen land, som Tyrkia og Iran, kan lærere miste jobbene hvis de er kritiske til utdanningssystemet eller engasjerer seg i politikk som avslører diskriminering og undertrykkelse av befolkningen.

I 2016 mistet over 28162 lærere jobben i Tyrkia fordi de ses som en trussel, siden de blir ansett som kritikere av staten. De får heller ikke tillatelse til å undervise ved privatskoler. Lærere som jobber for å fremme opplæring på morsmålet sitt i Iran og Tyrkia, er mer utsatte. Mange morsmålskoler legges ned, og lærerne opplever trakassering, forfølgelse og straff.

De to kurdiske lærerne Farzad Kamangar ¹⁾²⁾ og Zara Mohammedi ³⁾ i Iran er gode eksempler på dette. Kamangar ble tiltalt for «fiendskap mot Gud». Ifølge hans advokat fantes det ikke bevis i hverken avhørsprotokoller, arkiver, presentasjoner fra påtalemyndigheten eller dommerens beslutning om å støtte anklagen. «Jeg har sett null bevis mot Kamangar presentert. I løpet av mine førti år i advokatbransjen har jeg aldri vært vitne til en slik rettsforfølgelse», har advokaten uttalt.

Omtrent ti år senere ble Zara Mohammedi dømt til fem års fengsel for å ha undervist i kurdisk.

Grunnskolelæreren Hudai Morsumbul ⁴⁾ i Kurdistan (Tyrkia) ble utvist fordi han oppfordret elevene til å

snakke morsmålet sitt, og fordi han hadde fortalt elevene at den muslimske lederen Salahadin Ayubi var kurder. Det beviser at det tyrkiske utdanningssystemet driver med historierevisjonisme, der den kurdiske historien neglisjeres og fornektes.

En gave til Erdoğan; en dyster tid for lærere

Etter «kuppforsøket» 2016 i Tyrkia fikk presidenten Recep Tayyip Erdoğan frie tøyler til å undertrykke lærere, akademikere og journalister ⁵⁾⁶⁾ for å utvide sin makt. For de som sto opp mot urett som begås av regimet i Tyrkia, har det gitt store konsekvenser. Tyrkias undertrykkelse av kurder har ført til store ringvirkninger for kurdiske barn langt utenfor landets grenser. Flere skoler er nå under bombeangrep i Rojava i Nord-Syria. I samme område har barn og unge allerede vært utsatt for krig og traumer under krigen mot IS og borgerkrigen.

I byen Amed, kjent som Diyarbakır, under valget våren 2023 møtte jeg mange lærere. De mente at tapte Erdoğan valget, ville de kunne få stillingene sine tilbake. Slik gikk det dessverre ikke, og skjebnen til tusenvis av lærere er blitt fattigdom.

1. mai markeres stort i denne byen. En hører sosialistiske sanger og sanger om frigjøring og solidaritet overalt. Etter flere timers venting fikk vi lov til å marsjere til hovedarrangementet, ikke som én gruppe, bare i smågrupper. Slagord som «læreren er kilden til kunnskap, gi oss jobben tilbake», «kvinne, liv, frihet», «likestilling og likeverdighet er målet», «vårt språk er vår ære», ble ropt av lærere. Vi ble truet og filmet, av politi med tunge våpen. Noen av vi internasjonale og lokale deltakere ble ikke sluppet inn til markeringen. Blant dem var to unge kvinnelige lærere jeg ble kjent med. De hadde mistet jobbene sine og fått yrkesforbud. De forklarte at denne straffen virker kollektivt og har store innvirkninger på livene deres. De anslo også at det hindrer arbeidet med likestilling, siden de ikke lenger er økonomisk selvstendige. De påpekte også at dette har bidratt til at flere familier er blitt oppløst; å mangle inntekt i flere år har vært en stor påkjenning.

Morsmålsforbud

Regimet i Tyrkia med Erdoğan i spissen presser lærere som bruker sin stemme, til fattigdom og har gjort lærerjobben til noe risikabelt og farlig.

Grunnet assimileringspolitikken og marginalisering av Kurdistan har lærerne en enda viktigere funksjon: å motarbeide analfabetisme og å arbeide for en positiv utvikling i befolkningen. I mange landsbyer har lærerne gått i front for å overtale familier som har et patriarkalsk syn på kvinner til å sende jenter på skolen. Disse familiene frykter også at barna deres blir fremmedgjort i utdanningssystemet. De er redd for at noen som tar utdanning i Tyrkia vil ta avstand fra sin egen kultur, sitt språk og sin historie, i og med at tyrkisk kultur, historie og språk er det eneste som verdsettes.

Hver morgen synger barn i tyrkisk skole nasjonalsangen, der det heter «heldig er den som kaller seg tyrker». All undervisning og kommunikasjon er kun på tyrkisk. Hva gjør dette med dem som ikke er tyrkere?

Vi vet hvor viktig språk er for å lykkes i skole. Forbud mot morsmålet vil ha ringvirkninger på identitetsdannelse hos individet, og hos folk. Utallige forskningsresultater viser hvor viktig morsmålet er for å lykkes i skolen.

Hva kan vi gjøre i Norge?

Det viktigste vi lærere og lærerorganisasjoner kan gjøre er å avsløre og fordømme strukturell rasisme og diskriminering i skolesystemet i Tyrkia og Iran. Vi kan vise solidaritet med kurdiske lærere som har mistet jobbene sine og er erstattet med Erdoğan-vennlige eller tyrkiske lærere. Vi kan legge press på Tyrkia slik at lærerne får tilbake sine stillinger. Vi kan løfte fram morsmålslærere som Zara Mohammadi og hennes organisasjon (Nûjîn), som blir forfulgt og straffet grunnet arbeidet for kurdiske barns rettigheter til undervisning på morsmål. Vi kan samarbeide med menneskerettsorganisasjoner om å kjempe for kurdiske lærere og elever i Iran og Tyrkia.

Ja, høyere lønn og bedre arbeidsvilkår for oss lærere i Norge er viktig, og vi må fortsette kampen på hjemmebane, men solidaritet og demokratiseringsarbeid i andre land burde også prioriteres. Vi må ikke la lærere tvinges til fattigdom i stillhet, vi må ikke la totalitære stater få fri bane til å dømme lærere til døden eller fengsel uten konsekvenser. Vi må absolutt ikke være tause og nøytrale i slike saker. Opplæring på morsmålet, ytringsfrihet, rett til arbeid og organisasjonsfrihet er blant de mest

grunnleggende menneskerettigheter som alle uansett etnisitet burde ha rett til. Uavhengig av politiske og økonomiske interesser myndighetene våre har med undertrykkende regimer, kan vi heve stemmene våre mot urett og bidra til endringer i verden. Som Farzad Kamangar skrev i sitt siste brev smuglet ut av fengslet: «Er det mulig å være lærer der rettferd ikke finnes og la være å undervise i alfabetet av håp og likestilling?»

KILDER:

- 1) Hawramy, Fazel (2012): In memory of Farzad Kamangar, Iranian Kurdish teacher, The Guardian 16.5.2012.
- 2) Abdorrahman Boroumand Center for Human Rights in Iran: Memorial for Farzad Kamangar, Iran Rights / iranrights.org, undated.
- 3) European Parliament, Parliamentary Question - P-000988/2022: Detention of Cultural Association Leader and Language Teacher Zara Mohammadi in Iran, europarl.europa.eu, 14.3.2022.
- 4) Duvar English: Turkey's Education Ministry Fines Teacher for Speaking Kurdish, Arabic with Students, gazeteduvar.com.tr, 30.4.2022.
- 5) Stockholm Center for Freedom: Turkey Celebrates Teachers' Day as Tens of Thousands of Dismissed Teachers Jobless or in Prisons, stockholmcf.org, 23.11.2017.
- 6) Stockholm Center for Freedom: Teachers Dismissed from Their Jobs in SE Turkey over «Terrorist Ties», / stockholmcf.org, 2.12.2021.

Vi må ikke la totalitære stater få fri bane til å dømme lærere til døden eller fengsel uten konsekvenser.

Tre tips til deg som er lærer i mat og helse!

Visste du at Fiskesprell har gratis tilbud til mat- og helsefaget i grunnskolen? Benytt deg av disse tre tilbudene for å fylle skoleåret med lærerikt innhold for dine elever.

1 Fiskesprell gir penger til innkjøp av sjømat i undervisningen

Råvarestøtten er på kr 40,- per elev på mellomtrinnet og kr 65,- per elev på ungdomstrinnet. Skolen kan søke støtte hvert skoleår.

2 Hver skole kan få tilsendt gratis kokebøker og lærerveiledning fra Fiskesprell

Fiskesprells undervisningsmaterieell til mat- og helsefaget er basert på den nye læreplanen i mat og helse (2020). Gjennom fagstoff, oppgaver og oppskrifter dekkes de fleste kompetansemål i faget.

3 Kokkesprell – en lærerik konkurranse for elever på mellom- og ungdomstrinnet

Kokkesprell er et undervisningsopplegg og konkurranse til mat- og helsefaget, hvor elevene samarbeider om å komponere sine egne oppskrifter med sjømat. Vinnerne mottar kr 10.000,- til klassekassen, samt en sjømatfest i regi av Fiskesprell. Kokkesprell gir, i tillegg til den ordinære råvarestøtten, kr 40,- i støtte per elev som deltar.

Les mer og benytt deg av tilbudene våre på fiskesprell.no/skole

Fiskesprell er et nasjonalt kostholdsprogram i samarbeid mellom Helse- og omsorgsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, Klima- og miljødepartementet og Norges sjømatråd.

NORSKFAGET

Vi trenger en ny skriveopplæring

Spørsmålet er hvilken type tekster burde vi oppfordre elevene til å skape.

Forfatteren Franz Kafka mente at en tekst skulle være «en øks for det frosne hav inni oss», og science fiction-forfatteren Ray Bradbury uttrykte at å skrive er å blø ved tastaturet. Slike intensiteter opplever vi sjelden i skriveopplæringen på videregående skole.

Mens Kafka og Bradbury beskriver den dype emosjonelle påvirkningen av litteratur, står skriveopplæringen i norskfaget i kontrast med sitt krav om objektivitet og tekniske analyser. Vi lærer elevene å skrive analyser og fagartikler uten personlige erfaringer. De blir bedt om å distansere seg emosjonelt fra teksten, akkurat slik vi lærere ble instruert på universitetet. Jeg husker fortsatt meldingen i morgen fra min skriveopplæringslærer: «For personlig», da jeg skrev en analyse av Anton Tsjekhovs «Studenten». Jeg har til og med videreformidlet til noen av mine elever det han sa til oss den gangen: «Vi er ikke interessert i dine tanker og meninger, ikke før du er professor.»

Elevene som sikter mot toppkarakter i norsk, har lært seg å ikke uttrykke følelser i tekstene sine. Vi godtar kanskje personlige refleksjoner mot slutten av analysen, men vi lærer dem en smal definisjon av hva som er «god» skrivning. Det viktigste er ikke å hjelpe elevene med å finne sine unike stemmer, men akademiske normer.

Språkmodellene gjentar til det kjedsommeli-

ge at de verken har følelser eller ekte erfaringer. De mangler evnen til emosjonell dybde, men paradoksalt nok er de overlegne i teknisk analyse, den samme analysen vi ber elevene om å utføre. Kanskje skal vi nettopp derfor la dem gjøre det de er best i; objektiv analyse, mens vi mennesker gjør det vi er best i: Sette teksten i kontekst og skape sammenhenger mellom teksten og våre egne erfaringer, opplevelser og følelser. Vi må utforske nye pedagogiske tilnærminger der språkmodeller brukes som verktøy i skriveprosessen, vi må la elevene få tilgang til de samme hjelpemidlene som andre skribenter, og vi må lære av hverandre underveis.

For la oss poengtere: De tekstene vi møter framover, enten det er i mediene, i bøker eller elevinnleveringer, vil skapes i samarbeid med kunstig intelligens (KI). Å benytte oss av slike verktøy, når de nå er tilgjengelige, vil ikke gjøre oss dummere. Tvert imot gir det oss muligheter til å bli klokere og stille mer betydningsfulle spørsmål. Men hvor «autentiske» er disse tekstene? Hvordan påvirker bruk av slike verktøy vår oppfatning av originalitet, og hvordan forandrer de vår forståelse av hva det betyr å skrive og skape?

I filmen «Her» av Spike Jonze, møter vi Theodore Twombly, som skriver dype, personlige brev på vegne av andre mennesker gjennom tjenesten

BeautifulHandwrittenLetters.com. Disse brevene er rike på følelser og dypt personlige, men de er skrevet av en fremmed, ikke av avsenderen selv. Dette reiser et fundamentalt spørsmål: Kan et brev betraktes som ekte når det er formulert av en annen person enn avsenderen selv? Hva er ekte, og hva er ikke ekte? Hvis teksten lykkes i å bygge en bro mellom to mennesker, spiller det noen rolle hvem som faktisk formulerte den? Eller hvis teksten formulerer en innsikt som vi anser som verdifull og viktig, betyr det noe om den ble skapt i samarbeid med en språkmodell?

Samantha, KI-operativsystemet Theodore installerer og senere innleder et romantisk forhold til, sier i filmen at han fikk henne til å oppdage hva hun ønsket og ville. Tenk om våre elever kunne sagt det samme om vår undervisning!

Vi skal fortsette å lese og diskutere tekster som provoserer, begeistrer, forvirrer og engasjerer i norskfaget. Men hvordan kan vi lære elevene å formulere og uttrykke sine egne tanker, ønsker og behov i møte med disse tekstene, og hvordan kan vi veilede dem i å bruke KI som støtte i denne prosessen? Det må vi utforske og lære mer om. Men det aller viktigste er at vi må ville det.

Norskfaget endrer seg og må fortsette med det. Selv om vi allerede har utvidet tekstbegrpet til å inkludere bilder, lyd og film, og elevene blir bedt om å tolke og analysere slike multimediale tekster, får den tradisjonelle «norskstilen» fortsatt uforholdsmessig mye oppmerksomhet. Mye av årsaken til dette er oppgavene som blir

Visste du at
annonser
hos oss
sees av
274 000
lesere?

Bestill annonser nå

annonsefrist/utgivelsesdato

11	15. november / 1. desember
1	13. desember / 12. januar
2	24. januar / 9. februar
3	21. februar / 8. mars

utdanningsnytt.no/annonser

Kontakt:

Grethe Ånerud
i HS Media.
utdanning@hsmedia.no

Annonse-
informasjon:

Ill.: Lars Aurtande

gitt på eksamen. Selv om elevene produserer alt fra taler til podkaster og digitale narrative, blir disse innovative formatene ofte nedprioritert til fordel for skriftlige tekster, selv om de er like verdifulle og mer relevante for elevene våre. Diskusjonen bør derfor ikke bare handle om hvordan elevene produserer tekster, og om de bruker KI eller ikke, men også hvilken type tekster de burde oppfordres til å skape.

For vår evne til å organisere tanker, uttrykke komplekse ideer og kommunisere effektivt krever ikke nødvendigvis skriftlige analyser. Selv før skriften var i bruk, har mennesket historisk sett alltid hatt denne evnen. Aristoteles uttrykte bekymring for at skriften ville svekke menneskets minne og deres evne til å tenke selv. Dette viser at mens skriftlige analyser kan være nyttige verktøy, er det ikke de eneste eller nødvendigvis de beste verktøyene for å utvikle og uttrykke komplekse ideer. Vi har alltid tilpasset våre metoder for læring og kommunikasjon til den teknologiske konteksten vi lever i, og det er naturlig at vi nå revurderer disse metodene når konteksten endrer seg.

Mennesket overgår enhver maskin når det gjelder dybde og innsikt. Men for at tekstene vi produserer i norskfaget skal kunne konkurrere med og overgå språkmodellene, må de være dagsaktuelle, ærlige, nytenkende, personlige og frekke – akkurat som elevene våre. Vi må gjøre skriveopplæringen til en prosess der de kan «blø ved tastaturet» og der vi gir dem ferdighetene de trenger til å skape noe, kanskje en tekst, som økser seg gjennom isen i vårt indre.

Anne Katrine Westbye
lektor 1, Re videregående skole

«Vi er ikke interessert i dine tanker og meninger, ikke før du er professor», sa min skrivelektor, minnes Anne K. Westbye.

22julisenteret.no

Lurer du på hvordan du kan undervise om 22. juli?

På 22julisenteret.no finner du tidslinje, filmer og mange undervisningsopplegg som du kan bruke i klasserommet.

Husk å melde klassen din på 22. juli-senterets skolekonkurranse 2024

22. juli-senteret

Vern av streikerett

Det har vakt oppmerksomhet at Utdanningsforbundet nylig har klaget norske myndigheters beslutning om bruk av tvungen lønnsnemnd inn for ILO.

ILO er et organ i FN hvis mandat er å beskytte rettigheter innenfor arbeidslivet. Klagen til ILO er et tydelig politisk signal om at Utdanningsforbundet krever vern av lærernes rett til å benytte streik som kampmiddel. Klagene reiser også juridiske problemstillinger som tema for denne artikkelen. For hva innebærer egentlig rett til streik i rettslig forstand og hvilke begrensninger finnes?

I Grunnlovens paragraf 101 står det at alle har rett til å danne, slutte seg til og melde seg ut av foreninger, herunder fagforeninger og politiske partier. Det er dette vi kaller organisasjonsfrihet, og denne retten forstås slik at retten til streik er en iboende side. Retten til arbeidskamp er en forutsetning for reell organisasjonsfrihet. Den europeiske menneskerettskonvensjonen og flere ILO-konvensjoner Norge har tiltrådt, beskytter retten til streik.

I vår nasjonale lovgivning følger retten til streik av arbeidstvistloven og tjenestetvistlovens som gir bestemmelser om når streik kan anvendes. Streikeretten knytter seg her til opprettelse eller revisjon av tariffavtaler.

Bruk av tvungen lønnsnemnd representerer en klar begrensning av streikeretten. Men hvordan kan det egentlig ha seg at myndighetene i det hele tatt med lov kan gripe inn i en arbeidskonflikt når retten til streik er så tydelig beskyttet så vel i nasjonal lovgivning som i folkeretten? Staten har anledning til å benytte tvungen lønnsnemnd, men denne retten er ikke uten grenser. Det følger av Norges internasjonale forpliktelser at staten bare kan gjøre inngrep i streikeretten i situasjoner

med tydelig fare for liv, personlig sikkerhet eller helse. Inngrep i form av tvungen lønnsnemnd må skje ved lov. Vi har ingen alminnelig lov om tvungen lønnsnemnd i Norge. Dette innebærer at det må vedtas en egen lov for hvert enkelt tilfelle, enten ved en ordinær lovprosess for Stortinget eller, dersom Stortinget ikke er samlet, ved at regjeringen benytter sin lovgivningsmyndighet i form av en såkalt provisorisk anordning.

Ved siden av lovgivningskravet vil det bero på en konkret vurdering om situasjonen er slik at den berettiger og nødvendig-gjør inngrep i streikeretten. I henhold til ILOs praksis kan det i utgangspunktet bare gripes inn i streik dersom arbeidskampen finner sted innenfor såkalte samfunnsnødvendige tjenester, og arbeidskampen representerer en klar trussel mot liv og helse for hele eller store deler av befolkningen. Undervisningssektoren er ikke en samfunnsnødvendig tjeneste i denne sammenheng, hvilket i praksis innebærer at det skal atskillig mer til før en arbeidskonflikt har eskalert i den grad at det vil være rettslig adgang til å gripe inn med tvungen lønnsnemnd. Her blir kunnskapsgrunnlaget som legges til grunn veldig viktig.

Utdanningsforbundet mener det rettslige fundamentet sviktet fordi den faktiske situasjonen ikke var av en slik karakter at den berettiget inngrep. Fraværet av undervisning representerte ingen fare for liv og helse for hele eller en stor del av befolkningen. Regjeringens beslutning viste også at myndighetene tillå lærerne ansvar for helsen til elever langt utenfor det som er skolen eller lærernes mandat.

**Ruth-Line Meyer
Walle-Hansen**

advokat og
seksjonsleder i
Utdanningsforbundet

Det rettslige fundamentet sviktet fordi den faktiske situasjonen ikke var av en slik karakter at den berettiget inngrep.

Få Klassekampen gratis i tre uker

– Bokmagasinet hver lørdag!

**PRØV KLASSEKAMPEN
HELT GRATIS!**

Send sms
ABO til 5190
til 1960

KLASSEKAMPEN

STOPPER AUTOMATISK

KVALITETSVURDERING

En nasjonal prøve for Arbeiderpartiet

Steffen Handal

leder i
Utdannings-
forbundet

Regjeringa har gjort statsrådsrokkeringer, og en ny kunnskapsminister har overtatt etter Tonje Brenna. Den nye ministeren Kari Nessa Nordtun er mest kjent som Stavangers svært populære ordfører og som leder av Arbeiderpartiets energiutvalg. Med knepen margin mistet hun ordførerstolen i høstens valg. Nå har Støre hentet henne over fjellet og plasserer henne i en av regjeringas viktigste posisjoner: som kunnskapsminister.

En av de første sakene Nessa Nordtun kommer til å få på bordet er en prestisjesak for Arbeiderpartiet. I Hurdalsplattformen lovet regjeringa å gjennomgå systemet for kvalitetsvurdering i skolen «med sikte på å blant annet redusere omfanget av tester og prøver». Det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet og nasjonale prøver har vært omdiskutert siden starten. At regjeringen i Hurdalsplattformen lover å redusere omfanget er en seier for både lærere og elever. Når Tonje Brenna satte ned utvalget sa hun: Vi trenger å tenke nytt om hvordan vi måler kvaliteten på norske skoler og hvordan vi driver kvalitetsutvikling. I dag legger vi veldig stor vekt på det som er målbart, men ikke alt som teller i skolen kan telles.

Omfanget av tester og prøver har skapt resultatskolen, og stadig flere lærere beskriver resultatskolen som et dårlig sted å være, både for lærere og elever. Dette er en skole som ikke reduserer, men øker byrden av press og stress på dagens elever. Det så Tonje Brenna.

Utvalg for kvalitetsutvikling i skolen ble satt ned i april i 2022, leverte sin første delrapport i januar i år og er venta å levere sine råd om endringer til regjeringen senere i høst.

Kvalitetsvurderingssystemet er innført med en tanke om at det skal sikre at elevene lærer mer. Men i sin delinnstilling kunne ikke Kvalitetsutviklingsutvalget finne noen håndfaste tegn til at elevene lærer mer enn

før prøvene ble innført. Ikke engang i lesing og regning er det synlig forbedring, selv om disse ferdighetene er prioritert særlig høyt gjennom to tiår. Dette er en åpenbar svakhet med systemet.

I tillegg skal dette systemet gi pålitelig styringsinformasjon som skal hjelpe både lærere og lokale og sentrale myndigheter med å gjøre skolen bedre. Men delrapporten viser at prøvene ikke er gode hjelpemidler for å utvikle undervisningen. Videre har vi nettopp sett at de nasjonale prøvene heller ikke gir pålitelig informasjon.

Vi må kunne spørre oss selv hvorfor vi tviholder på et system som ikke leverer det det lover.

I valgkampen vi nettopp har lagt bak oss, var flere skolepolitiske temaer på dagsordenen: Skolemat, lekser og skjerm preget mange av debattene. Uten å beskylde Arbeiderpartiet for ikke å holde fellesskolens fane høyt, må jeg nok si at dette ikke er debatter om kjernen i skolens oppdrag.

Debatten om det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet går imidlertid rett inn i denne kjernen. Etter at utvalget har levert sine råd, har Arbeiderpartiet og den nye kunnskapsministeren en gyllen anledning til å levere viktig skolepolitikk.

Skolen har blitt et sted der barn måles og testes for målingens og testingens skyld, i dette spørsmålet er Arbeiderpartiet og Utdanningsforbundet forhåpentlig helt enige. Å gjøre noe med omfanget av tester og prøver i skolen vil være en lavthengende frukt for Arbeiderpartiet.

Utvalget peker selv på faren for at skolens brede samfunnsmandat ikke verdsettes i kvalitetsvurderingssystemet. Den uroen deler jeg med utvalget. Derfor håper jeg den nye kunnskapsministeren har mot til å endre kurs, der mer tillit til læreren og mindre til nasjonale prøver kan være overskriften.

Vi må kunne spørre oss selv hvorfor vi tviholder på et system som ikke leverer det det lover.

Utdanningsforbundet-medlem i Kristiansand er årets verneombud

Verneombudsprisen 2023 tildeles Utdanningsforbundet-medlem og hovedverneombud for skole i Kristiansand kommune, Karianne Skoland, for arbeidet mot vold og trusler i skolen.

Prisen ble delt ut på Unios verneombudskonferanse 18. oktober.

– Jeg er både ydmyk og beæret, og setter veldig pris på anerkjennelsen. Det er en tillitserklæring at det jeg gjør som verneombud legges merke til. Det gir også motivasjon til å fortsette i en rolle som kan være krevende, sier Karianne Skoland.

Skoland har vært hovedverneombud for skolene i Kristiansand siden 2017. Hun opplevde tidlig at mange verneombud på skolene i Kristiansand kontaktet henne om utfordringer knyttet til vold og trusler.

Jobber på tvers

Som hovedverneombud har Skoland derfor jobbet mye med å få involvert flere parter i arbeidet mot vold og trusler – fra skoleeiere til bedriftshelsetjeneste og Arbeidstilsynet, noe juryen også betoner i sin begrunnelse.

I 2017 ble elevenes rettigheter styrket gjennom 9A i opplæringsloven. Samtidig ble kravene til risikovurdering og forebygging strengere. At arbeidsmiljøloven og opplæringsloven skal leve side om side er en utfordring for skolelederne, påpeker Skoland.

– Å sidestille disse to lovverkene er ikke alltid forenlig. Dette er en klemme mange ledere og arbeidsgivere står i.

Hun berømmer lederne i Kristiansand for holdningen de har hatt til det forebyggende arbeidet. Blant annet har de stilt seg positive til at Arbeidstilsynet har ført tilsyn på fem av skolene i Kristiansand.

– Jeg vil berømme arbeidsgiver, som har lagt vekt på at disse tilsynene kan gjøre oss bedre. Både rektorene og kommunalsjefen har ønsket

Arbeidstilsynet velkommen og sett på dette som en mulighet til å bli bedre, sier Skoland.

Satte søkelyset på problemene

I kjølvannet av tilsynene har hun sammen med andre jobbet med å få på plass maler for ROS-analyser (risiko- og sårbarhetsanalyser) både for det generelle arbeidsmiljøarbeidet og for forebygging av vold og trusler i Kristiansand-skolene.

Problematikken rundt vold og trusler på skolene i Kristiansand har også vært mye omtalt i de lokale mediene de siste par årene. Hun mener

dette har vært viktig for å få satt søkelyset på problematikken rundt vold og trusler i skolen. Skoland synes hun ser en holdningsendring.

– Flere har stått frem med navn og bilde og våget å snakke om disse problemstillingene. Jeg synes også at ledere har fått større forståelse for at dette er en problemstilling vi eier sammen. Det er ikke en del av lærerjobben å tåle alt mulig. Vi må forebygge, og vi må ivareta de ansatte. Hvis vi ikke gjør det, risikerer vi at de ansatte blir syke. Og de ansatte er den viktigste ressursen vi har for å hjelpe de elevene som strever.

Foto: Marie Ruud

Karianne Skoland (til høyre) mottok i oktober prisen som årets verneombud av Unio-leder Ragnhild Lied.

Dialog med KS om mobilløsning for lærere

En rekke fylkesårsmøter krevde sentrale retningslinjer for mobilbruk på arbeid.
– Begge parter er innstilt på å finne en løsning for hvordan dette skal gjøres, sier Steffen Handal om dialogen med KS.

En rekke lærere i skoler og barnehager får ikke gjort jobben sin uten mobiltelefon, men ofte er retningslinjene uklare eller fraværende. Flere fylkesårsmøter gikk derfor i våres inn for at det må lades en sentral avtale hvor forhold som personvern, sikkerhet og kompensasjon er regulert.

Utdanningsforbundet sentralt tok derfor allerede før sommerferien tak i vedtakene fra mange lokal- og fylkeslag, og har i flere måneder vært i dialog med KS for å etablere et samarbeid om dette.

– Dette er en viktig sak for mange av våre medlemmer, som vi er gjort oppmerksomme på en rekke ganger.

– Det er forståelig. Når du må ha mobil for å få logget på systemene til kommunen, skolen og barnehagen, burde det samtidig være helt selvsagt at arbeidsgiver stiller til rådighet det verktøyet du trenger, eller i alle fall at du får kompensert for bruken, sier Steffen Handal.

Møtt med forståelse av KS

Etter at Utdanningsforbundet tok kontakt med KS om dette før sommeren, opplever han nå at det er forståelse hos arbeids-

giver for dette.

– Utdanningsforbundet og KS er enige om at det er behov for å etablere et samarbeid knyttet til bruk av mobiltelefon i arbeidssammenheng.

– Vi opplever at Utdanningsforbundet og KS deler utfordringsbildet knyttet til bruk av privat mobil i arbeidssammenheng, og at begge parter er innstilt på å finne en løsning for lærere og andre ansatte i kommunene, sier Utdanningsforbundets leder.

Tidkrevende prosess

Han advarer likevel om at prosessen kan ta tid.

– Det er et komplekst saksfelt som både vil kreve grundighet og behov for å knytte til oss ulike kompetanse dersom vi skal finne en god løsning som ivaretar det våre medlemmer etterspør.

– Våre medlemmer har blant annet vært opptatt av personvern- og sikkerhetshensyn, samt kompensasjonsordninger. Det er bare noen av elementene som må være en del av dette arbeidet, understreker Handal.

UTDANNINGSFORBUNDET
OAHPPOLIHTTU

Slik ser den nye logoen ut på nettsidene – med både norsk og nordsamisk navn på Utdanningsforbundet.

Nordsamisk logo på nettsidene

Utdanningsforbundet har løftet det nordsamiske navnet på forbundet opp i logoen på nettsidene våre.

Sentralstyret i Utdanningsforbundet vedtok å foreta dette grepet tidligere i høst, som en del av arbeidet med å synliggjøre minoritetsspråkene i Utdanningsforbundets kanaler.

– Det samiske har fått mye oppmerksomhet i organisasjonen vår den siste tiden. Tidligere i høst beklaget vi på vegne av lærerne for lærernes rolle i fornorskningen. Vi som forbund tar ansvar, og å synlig- og tilgjengeliggjøre de samiske språkene er en del av dette, sier sentralstyremedlem og leder av samisk utvalg i Utdanningsforbundet Thom Jambak.

VELKOMMEN TIL
LANDSMØTE
6.-9. NOVEMBER 2023

**Følg landsmøtet
på Udf.no**

Landsmøtet til Utdanningsforbundet blir strømmet fra 6.-9. november på udf.no. På våre nettsider finner du også oversikten over alle landmøtesaker og etter hvert også valg og vedtak.

Foto: Marius Vik

Steffen Handal er fornøyd med at Utdanningsforbundet og KS er enige om at det er behov for et samarbeid om bruk av mobiltelefon i arbeidssammenheng.

Økonomisk trygghet i en vanskelig situasjon

Noen sykdommer rammer hardere enn andre, og kan få større konsekvenser både for deg selv og familien. Med kritisk sykdomsforsikring får du økonomisk drahjelp, så du kan konsentrere deg om å ta vare på deg selv. Forsikringen kan også bestilles av samboer/ektefelle.

Les mer på udf.no

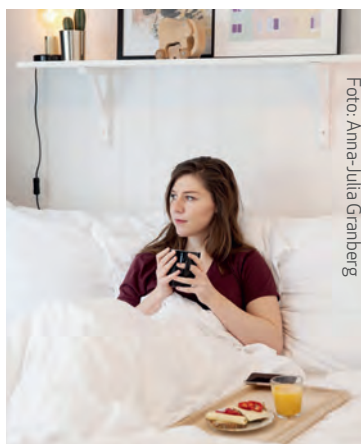

Foto: Anna-Julia Granberg

Så du slipper å bekymre deg for økonomien.

Kurs

Utforskning gjennom pedagogiske aksjoner i barnehagen

29. november blir det kurs for deg som er leder i barnehagen, og som ønsker å skape nye pedagogiske praksiser sammen med personalet. Kurset deles inn i tre deler, der det i første del handler om prosjektledelse, utforskning og psykologisk trygghet. I del 2 vil du få noen verktøy som kan være med å klargjøre for pedagogiske aksjoner og utforskning av nye pedagogiske praksiser. Avslutningsvis i kurset vil det være fokus på gjennomføring av pedagogiske aksjoner, og milepælstenkning i prosjektarbeid. Kursholder er Beate Lund, høskolelektor på Høgskolen i Østfold. Seminaret foregår på Zoom. Opptaket vil være tilgjengelig for påmeldte deltakere i 14 dager. Kursavgift.

Hvordan lykkes med tverrfaglighet i videregående opplæring?

30. november inviterer vi til webinar om tverrfaglighet i videregående opplæring. I vår ble rapporten «Fagfornyelsen i møte med klasseromspraksiser» publisert. Rapporten omhandler lærernes planlegging og gjennomføring av undervisning om tverrfaglige tema. Noen sentrale funn er at det er behov for å utvikle felles begrepsforståelse blant lærerne. Planlegging og gjennomføring av tverrfaglig undervisning krever dessuten tid og støtte fra skoleledelsen. Vi har invitert professor Anniken Furberg til å presentere hovedfunnene i rapporten, og vi diskutere dem nærmere sammen med en skoleleder og to lærere fra videregående skole. Webinaret er gratis og vil foregå på Zoom.

Nysgjerrig på chat gpt?

23. januar og 30. januar ønsker vi velkommen til gratis webinar for medlemmer av Utdanningsforbundet om KI og Chat GPT. Hvordan kan lærerne bruke det selv, og hva kan elevene bruke det til? Dette kurset tar utgangspunkt i at KI har kommet for å bli, og er ment som en begynneropplæring for deg som ønsker å ta det i bruk. Kursholder er Odin Nøsen, rådgiver i Randaberg kommune. Han har tidligere vært IT-konsulent, lærer og skoleleder, og har bred praktisk erfaring med en rekke ulike IT-løsninger både i klasserommet og på serverrommet.

Meld deg på kurs her: www.udf.no/kurs

Dine medlemsfordeler

Som medlem i Utdanningsforbundet har du tilgang til unike medlemsfordeler. Flere av dem gjelder også for din familie. Ved å bruke fordelene kan du og de du er glad i sammen få en tryggere hverdag og en bedre familieøkonomi.

Forsikringer til medlemspris

Våre forsikringer er tilpasset ditt yrke og livsfasene du går gjennom.

	Reiseforsikring		Livsforsikring		Studentforsikring
	Innboforsikring		Barneforsikring		Husforsikring
	Grunnforsikring		70+ forsikring		Bilforsikring
	Uføreforsikring		Person 3i1 forsikring		Kritisk sykdomsforsikring

Rabatt hos Tryg

I tillegg til Utdanningsforbundets spesialtilpassede forsikringer, får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg 35 % rabatt på alt fra hytte- til dyreforsikring. Rabatten er den samme, uavhengig av hvor mange forsikringer du har.

Tryg pluss

Hvis du har privat forsikring i Tryg, får du tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss. Det gir fordeler som psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om bolig, og hjelp ved ID-tyveri eller misbruk i sosiale medier.

Andre medlemsfordeler

- Boliglån hos Nordea Direct
- Billån hos Nordea
- BikeMember sykkelregister
- Overnatting på Hurdalsjøen Hotell

Tilbud gjennom Unio

Som medlem i Utdanningsforbundet får du også medlemstilbudene hos Unio. Du får rabatt på alt fra leiebil til hytteleie og turutstyr.

Les mer og bestill på udf.no

Kritisk sykdom

Hva skjer hvis du blir alvorlig syk?

Få lever et helt liv uten å bli syk. Noen sykdommer rammer hardere enn andre og gir økonomiske konsekvenser, både for deg og familien. Med kritisk sykdomsforsikring får du økonomisk drahjelp. Da kan du konsentrere deg om å ta vare på deg selv, i stedet for å bekymre deg for økonomien.

Mer om **kritisk sykdom**
på **udf.no**

UTDANNINGS
FORBUNDET

E' det nøye?

Jeg kom rett fra formingslærerskolen inn i min første jobb som klassestyrer for femte klasse. I busserull, tresko, runde briller, vevd belte og cordfløyelsbukse var karakteristikkene ene og alene «husflid foran og bak».

Etter flere års erfaring med å spise av tretallerken, og niste pakka inn i gamle melposer, var jeg overbevist om at jeg var et naturbarn. Dette ville jeg overføre til mine håpefulle femteklassinger. Her gjaldt kun naturmaterialer og giftfri maling.

Som formingslærer fikk jeg ansvar for sløyd i storskolen. Særlig likte jeg sløyd i egen klasse, der jeg kunne tenke oppgavene i sammenheng med både norsk og O-fag*.

Matematikken var dekket med detaljerte måleoppgaver av både or og bjørk.

Tormod var en herlig utålmodig sjel. Han elsket sløyd, og trodde vanligvis han var ferdig nesten før han hadde begynt. Pussing og nøyaktighet var ikke helt hans greie, men du verden så kreativ! Hvem andre enn Tormod spikket en hamburger montert på en rosa stett?

Etter en time med ny oppgave var spørsmålet: «Kan jeg ta det med hjem i dag»? Jeg ga ikke nevneverdig bejaende respons på forespørselen og argumenterte med både unøyaktighet og dårlig pussing. Dette til tross for at jeg hadde lært

**Petit av
Dag Gulbrandsen**

Dag Gulbrandsen

Pensjonist etter
40 år i skoleverket

viktigheten av å være positiv. «Men bestefar har bursdag i morgen», sa Tormod. «Du kan vise den til bestefar, men ta den med tilbake på fredag», svarte jeg. Tormod var god til å argumentere, og han kunne både pusse og male den ferdig i bestefarens verksted. At verkstedet viste seg kun å være en høvelbenk i kjelleren, er en annen del av historien, og det samme gjentok seg gang på gang, for bestefar hadde bursdag minst seks ganger i året.

På denne tiden hadde jeg en ett-åring hjemme, og det var så som så med nattesøvn og overskudd. Elevene mine ble godt kjent med mine private barnehistorier, og de visste både når Tiril hadde fått sin første tann, og når hun hadde endret måltidet fra morsmelk til grøt. Hennes første maleri malt med fingermaling hadde jeg også stolt vist fram. De hadde til og med fått møte henne med genser strikket av hjemmespunnet ull. Luen var selvfølgelig i plantefarget garn.

Med en uferdig hylle i hånda kom det oppgitt fra Tormod, da han igjen skulle ha arbeidet med til bestefars bursdag: «E' det nøye?» «Ja», svarte jeg. «Skikkelig nøye!»

«Stakkars unga dine», svarte Tormod. «Stakkars Tiril!»

**O-fag/orienteringsfag, tidligere fag med lærestoff fra naturfag og samfunnslære, som igjen inneholdt historie og geografi.*

STOREFRI av MARIUS HENRIKSEN

Foto: Adobe Stock

QUIZ

15 kjappe om løst og fast

1. I kva for ein kommune var den nye kunnskapsministeren, Kari Nessa Nordtun, ordførar i perioden 2019-2023?
2. Kva er ein farang?
3. Vi er ute etter eit ord frå gullsmedfaget. Det er definert slik i Nynorskordboka: smykke, utsmykking eller liknande av gull- eller sølvtrådar som er fletta eller vridde i spesielle mønster.
4. Kva er elveblest?
5. Kva heiter hovudstaden i landet Georgia?
6. Og kva er manmet på hovudstaden i den amerikanske delstaten Georgia?
7. Kva heiter den nobelprisvinnande forfattaren som har skrive romanserien «Septologien»?
8. Kva heiter fotballaget som spelar heimekampane på Color Line Stadion?
9. Kva stjerneteikn er du fødd i om du har gebursdag 4. november?
10. Kva heiter krimforfattaren som skriv bøker om etterforskarer Hanne Wilhelmsen?
11. Kva grunnstoff har det kjemiske symbolet Ag?
12. Er det Norge, Sverige eller Finland som er det største skandinaviske landet, målt i areal?
13. Kva for ei bok vert ofte omtalt som «Bøkenes bok»?
14. Kva heiter den hinduistiske guden som vert avbilda med eit elefanhovud?
15. Kva heiter programleiaren for reality-serien «71 grader nord»?

Quizmeister: Ståle Johnsen. Svarene finner du på side 59

FOR 50 ÅR SIDEN

Lærerne burde hatt et hvileår hvert 5. år

Vi støtter ikke læreryrket nok. Min oppfatning er at lærerne burde hatt et hvileår hvert 5. år, slik at de kunne komme tilbake til gjerningen med overskudd, livsvilje og med følelsen av at myndighetene og samfunnet forstår verdien av den jobben som gjøres. Den er samfunnets viktigste.

Thorleif Schjelderup

åpningstaler ved Trøndsk Lærarstemne

Norsk Skoleblad nr. 44/1973

FOR 25 ÅR SIDEN

På kanten av stupet

Det er ikke lett for utenforstående å forstå hvordan det føles å feie opp glasskår etter hvert storefri, hvor oppgitt man blir når det er småbranner hver uke, innbrudd hver helg – ofte med en trasskasserende hilsen tagget på gulv, kateter eller arbeidsrom: «Fuck denne forpulte drittskolen.» Og du føler deg ganske skjelden etter å ha blitt slått rett i ansiktet eller blitt spyttet på... Jeg vet også at det er vi lærere som må tørke opp blodet når kniven er brukt. Det er en tung oppgave. Jeg håper at andre i samfunnet forstår det.

Lærer ved grunnskole i Oslo

anonym

Skolefokus nr. 17/1998

GYLNE ØYEBLIKK

Da litteraturen våknet til liv

En festlunsj med spesielle bordkort fikk Merete Hendens elever til å slå seg løs.

Tekst: Ylva Törnngren | yt@utdanningsnytt.no

Merete Henden trekker fram en avslutning med norskelever fra Mysen videregående skole som et gyllent øyeblikk.

Før muntlig eksamen hadde hun gitt avgangselevne repetisjonsoppgaven «Velg en forfatter eller litterær person fra norskfaget som har gjort særlig inntrykk på deg. Skriv et avsnitt fra personens dagbok datert i dag.»

– De fikk frie tøyler! Personen skulle rykke fram til 2018, som i en tidsmaskin.

Alle fikk kopi av tekstene, der noen elever hadde valgt samme person.

– Tekstene var likevel svært ulike, sier hun.

Oppgaven var over og forbi, men Merete hentet innholdet fram igjen til lunsjen.

– All vurdering var jo klar! Ikke noe press!

Elevene hadde ordnet langbord, brettet servietter fint på papptallerkener og plukket og dandert blomster. Alle tok med mat, og det bugnet av pålegg, hjemmebakke rundstykker og kaker.

Da de 25 elevene ankom, ventet Meretes overraskelse: bordkort med elevnavn på ene siden og deres litterære alter ego fra oppgaven på andre siden.

– Elevene gikk rett inn i rollene, sier Merete begeistret.

Peer Gynt, Nora fra «Skam» og Nora fra «Et dukkehjem», flere hovedpersoner fra «Skylappjenta», Oda Krohg, Mo og Jamal fra «Tante Ulrikkes vei», var alle blant deltakere. Hans Jæger var blitt tørrlagt alkoholiker og flørtet med Albertine. Skylappjentene hadde valgt helt ulike veier. Ivar Aasen og Henrik Wergeland diskuterte heftig engelsk påvirkning av det norske språket.

– Turte alle å spille med?

– Ja, etter hva jeg hørte. De konverserte friskt «Hvordan går det med deg da, Oda? Har du blitt den kunstneren du ønsket?»

– Jeg dro jo på, jeg også da. Det må jo læreren gjøre!

Selv satt hun ved bordenden som den svenske forfatteren Selma Lagerlöf (1858-1940).

– Jeg ønsket velkommen og sa, i rollen som Lagerlöf, at jeg var svært overrasket og forundret over hvor inkluderende og lite fordomsfulle ungdommen nå til dags var blitt.

Så lyttet hun til bruddstykker av samtalene.

– Jeg husker ikke hvor lenge samtalene pågikk, for meg stod tiden stille, sier hun.

– Jeg var så rørt og takknemlig over å ha fått være sammen med disse fantastiske elevene i tre år. Det finnes ikke bedre yrke enn å undervise.

Det finnes ikke bedre yrke enn å undervise.

Merete Henden (56)

lærer og kontaktperson for videregående skole i Utdanningsforbundet Østfold

Har du opplevd et gyllent øyeblikk? Kontakt: redaksjonen@utdanningsnytt.no

Ledige stillinger innen
barnehage, skole, høyere
utdanning og annen undervisning.
På ett sted.

Se ledige stillinger:

Tidligere
lærerjobb.no
er nå en del av
Utdanningsnytt

UTDANNINGSNYTT STILLINGER

Annonsekontakt:

Mattis Sorknes i HS Media
E-post: utdanning@hsmedia.no
Telefon: 97 41 96 10

KRYSSORD

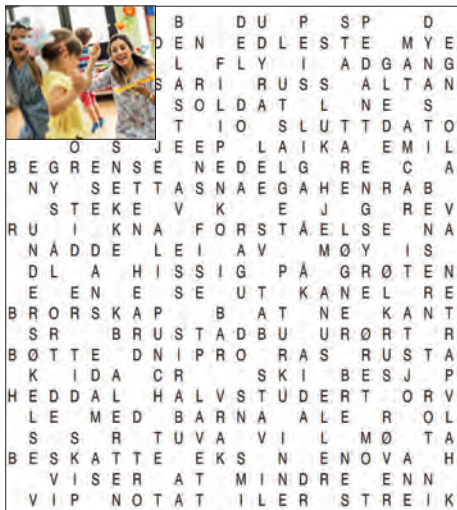
Løsningssetningen med navn og adresse sendes til: kryssord@utdanningsnytt.no innen 21. november.
To vinnere får boksjekk og heder og ære i neste nummer.

			ITALI- ENSK PLOSS; TORG		IVRIG BØN- NENE	DEN 3. UKJENTE	OPP- VASK- MIDDEL		LABANS DATTER; LEAS SØSTER		IAKTOK I SMUG SKITT		OG LEVERTE		PERSON FRA FITJAR GUDINNE		KUNST GJENLYD
									KOPIERE ULOVLIG								
			PARTI			SELVINN- LYSENDE											
			RYKE			SMILE 2. TONE			GRUVE- GANG ALENE				DEN YNGRE KJEMPER			MUS- LIMSK HØYTID	
			DORSK RESPEKT									INKLU- DEREN- DE AR- BEIDSLIV			JUPITER- MÅNE TIDSRUM		
						YTRE	NATRIUM- HYPOK- LORITT	FASE PLAGG			SV. BAND NEITAKK FABEL- RIKE						TROLL- DOM
UTHOLDT (MUSIKK)		NORD	«TALL- ERKEN»	TOLKE SEKSU- ELT	ELV I EUROPA	BANKET											
					ETTER- LIGNE ...DC				RØRBE- HOLDER FOR- TALTE					NORSK KOMIKER DELENE			
NEWTON		SPEKE- MAT SKINNER					VANN- HULL				MELKE- SKORPE REKKE				SAU- BUKK		
HODE- PLAGG		STAT					KJERNE- SYRE BORDE			SVAKT HUNN- DYR AV STORFE		AVSLAG	GI FRA SEG TESLA				
			KOLLE; HUSDYR TINN		SELV- ROS	MINERAL VERTS- HUS				MOTSATT GROSS							HOLDE MUNN
TANN- HVAL PARADIS- ISK STED				NÆRINGS- FATTIG GJEN- FERD				PLOMME HEST					MUNN 50				
							HOLME INSTRU- MENT			BLEI MINKING					NIKKEL GUL- FARGE		
LEVER TIDSRUM			STOD BAK WALK- MAN	KAOS UNIVERS- ITET		BANK							INTER- VALL				
		MENE FISKE- OLJE				REN LYKKE- TING			PER STK.	3. TONE LITER	BY I ENG- LAND		TID- LIGERE = SPANIA				FISK
IM- PLANTAT VÅGER							SY HVILE							FORHEN- VÆR- ENDE			
			STIFTET 1945		1000	GOD SMELTE		ET SNES	DEILIG				MUNT- LIG	DEMPE KVEL- STOFF			
FORD- MODELL ÅRER			UNION SVULME OPP		AVLEGG KJØRER	PÅLEGG TRÅKK			BY I BELGIA BODØ- AVIS						ÅSSIDE ETTERPÅ		
				KJØNN- SYKDOM STIKKER OPP										TITTE GRUNN- STOFF			FOR- GUDE
HODE- PARTI		GROVT STOFF PIPLE				KLOKKE		ROVDYR FERSK STEMME			SKRED- ENE						
				SKAKE OPP ØKE						LEDD	LAND PLUSS					HEGREM 2023	
IKKE			SÆRT HAST			ETSE BRUKKET			SLAG I BOKSING = ANGOLA		CIRKA		SEILING UNNA VINDEN				
STRANG- ULERER													FINNES			KALIUM RETNING	
					NYHETS- PUBLIKA- SJONENE						KLOSTER SØST- RENE						

LØSNINGER

Kryssord nr 9

VINNERNE: May Nikolaisen, Mosjøen, og Christi Sjetne, Lørenskog. Premien er hver sin boksje på kr. 500. Vi gratulerer!

Quiz

1. Stavanger
2. Omgangssjuke
3. Filigran
4. Allergisk hudsjukdom som gjev utslett og kløe
5. Tbilisi
6. Atlanta
7. Jon Fosse
8. Aalesund FK (Aalesunds Fotballklubb)
9. Skorpionen
10. Anne Holt
11. Sølv
12. Sverige
13. Bibelen
14. Ganesha
15. Tom Stiansen

Kvar fredag publiserer me ein nettquiz på utdanningsnytt.no. Her finn du nye og tidlegare quizar: utdanningsnytt.no/tag/quiz

BLADENE VÅRE

Utdanningsforbundet gir ut medlemsblad og fire tidskrifter. Alle publikasjonene er redaksjonelt uavhengige og redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakatens regler for god presseetikk.

Som medlem i Utdanningsforbundet kan du få medlemsbladet Utdanning på papir eller digitalt. Neste utgave kommer: 1. desember

I tillegg kan du velge ett av disse tidsskriftene kostnadsfritt:

Første steg
Tidsskrift for barnehagelærere.
Fire utgaver pr år.

Bedre Skole
fra førsteklasse til lærerutdanning.
Fire utgaver pr år.

Yrke
Fokus på yrkesopplæring.
Fire utgaver pr år.

Spesialpedagogikk
Fag- og forsknings-tidsskrift.
Fire utgaver pr år.

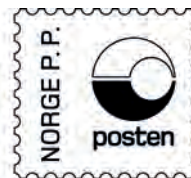
MIN SIDE

Administrer abonnementene dine på www.udf.no/min-side eller kontakt medlemsservice om du har spørsmål medlem@udf.no, tlf.: 24 14 20 00

Ikke medlem, men ønsker abonnement?
Send e-post til: abonnement@utdanningsnytt.no

UTDANNINGSFORBUNDET

Besøksadresse: Hausmanns gate 17, Oslo
Postadresse: Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo. Telefon: 24 14 20 00

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

ÅRETS VIKTIGSTE JULEVERKSTED

Du og dine elever kan gi håp til mennesker som står i fare for å få sine menneskerettigheter brutt. Prøv Skriv for liv i ditt klasserom og gjør dine elever til aktive medborgere.

Skriv for liv er et gratis digitalt undervisningstilbud fra Amnesty International. Ved å delta på opplegget er dere også med i en konkurranse med premie.

**SCAN KODEN FOR
Å KOMME I GANG**

